

Podoaba cea mai nobilă
a unui popor este arta...
M.Eminescu

Nr.2(5) martie-aprilie

2010

artă înfinit

PUBLICAȚIE
INDEPENDENTĂ
DE ARTĂ ȘI CULTURĂ

Prețul 3 lei

Tradiție și artă *Spiritualitate*

Aprilie a venit pe plaiul nostru, ca și în fiecare an, cu iarbă verde, copaci înfloriți, soare cu fiece zi mai blând, dar și cu una dintre cele mai însemnate sărbători creștine - Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. Anul acesta, în cinstea ei, două instituții culturale din țara noastră - Muzeul Național de Artă a Moldovei și Complexul Expozițional "Constantin Brâncuși" - au inaugurat expoziții cu lucrări ale unor iconari din secolele XVI-XIX, într-o ne oferi un frumos prilej de a cunoaște modele de artă ortodoxă, icoana reprezentând, în aceste cazuri, nu doar obiect de cult, ci și mostră de artă ortodoxă, în care zugravii, în mare parte anonimi, au imprimat în subiectul religios și propria lor viziune - atât în ceea ce privește forma, cât și culoarea.

Exprimându-ne altfel, concomitent cu omul credincios, icoana a pictat-o și omul creativ, care s-a implicat în actul creației cu experiența credinței, dar și cu cea a cunoașterii vieții pământești.

Pentru noi, popor creștinat de Sf. Apostol Andrei, icoana este un însemn al credinței strămoșești, una din multiplele ei expresii. Dar zugravii anonimi din vremile de mult apuse au întretesut în lucrarea lor nu doar felul nostru de a vedea și a simți măreția Divinității, ci și un mod anume de a percepe nemărginirea sublimului. Expozițiile din preajma Paștelui ne-au demonstrat-o cât se poate de elocvent, trezindu-ne și un sentiment de mândrie și respect pentru creatorii care, de multe ori, nici n-au îndrăznit să-și pună numele pe vreun colț de icoană.

(Citiți în pag.3)

Mărturii de artă ortodoxă

Muzeul Național de Artă a Moldovei este deținătorul uneia dintre cele mai valoroase colecții de artă religioasă din țară. Ea s-a constituit ca rezultat al mai multor expediții întreprinse în scopul studierii patrimoniului obiectelor de cult. Au fost cercetate zeci de biserici vechi, multe devastate și r diferite obiecte de cult, de regulă, într-o stare deplorabilă, necesitând o restaurare urgentă.

Parte din acestea au putut fi aduse la muzeu și date în mâinile restauratorilor care, prin iscusința și competența lor, au salvat circa 1000 de diferite obiecte de cult și cărți. Periodic, muzeul nostru organizează expoziții specializate, astfel ca publicul larg să cunoască și să admire aceste obiecte, create de predecesorii noștri. Anul acesta, în preajma sărbătorilor de Paști, am prezentat expoziția "Mărturii de artă ortodoxă", cu 51 de icoane care oferă o viziune amplă asupra dezvoltării artei iconografice în secolele XVI-XIX în Moldova și Rusia.

În traducere din limba greacă, icoană înseamnă chip, imagine, inițial subînțelegându-se, întâi de toate, chipul lui Iisus

Hristos. Se crede că primele icoane au fost pictate de Evanghelistul Luca, anume el fiind considerat întemeietorul iconografiei, domeniu care a supraviețuit timpuri și vicisitudini. Canonul reprezentărilor iconografice s-a consolidat în secolul IX, grație ideologilor de atunci ai creștinismului, Grigorie de Nisa și Ioan Damaschinul: imaginea din icoană trebuie să fie pe înțelesul tuturor, formele să fie asemenea celor din viață, redată cu ajutorul culorilor corespunzătoare. Și subiectul, și stilul imaginii trebuia să poarte un caracter simbolic.

Primele icoane au fost zugrăvite în biserici și mănăstiri de călugări și preoți fără o careva pregătire specială. Sincera credință în Dumnezeu și capacitățile native erau principalele lor "ustensile", din care se contura chipul lui Iisus Hristos, al Maicii Domnului, al marilor sfinți. Din cauza lipsei la noi a unor școli iconografice, pentru a picta interiorul locașurilor sfinte, deseori erau invitați zugravii străini, îndeosebi din Rusia. Dar în fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova, în special în Arhiva Dicasteriei (1809-1834), am găsit documente care confirmă existența în Basarabia

acelei perioade a unor iconari autohtoni, al căror nume nu au fost cunoscute până în prezent. Conform deciziei Dicasteriei, nimeni nu avea dreptul să practice pictarea icoanelor și nici să încheie un contract de muncă cu vreo biserică fără aprobarea ei oficială a acestei instituții. În 1821, zugravul din Chișinău Dmitri Conovalov îi solicită dreptul de a picta iconostase în bisericile unde va exista această necesitate, drept, care i se oferă în luna octombrie. De asemenea, în martie 1823, zugravii Gheorghe Matveev și Constantin Nicolaev solicită dreptul de a picta icoane, pentru care li se cere să-și demonstreze capacitățile pe parcursul unui termen de încercare. În același an, zugravului Andrei din Gangura, potrivit cererii lui, i se permite să picteze icoane pentru biserică nouă din sat. În 1895, preotul V. Popovici din Fălești adresează Dicasteriei o cerere pentru acordarea permisiunii de a zugrăvi icoane, prezentând și câteva lucrări întru argumentarea faptului că merită acest drept.

Între timp, și creștinii au ajuns să nu-și înlăture casa fără prezența unei icoane în fiecare cameră, cu timpul fiecare familie luându-și în calitate de ocrotitor pe unul dintre sfinți și, firește, neapărat având și icoana lui, apoi și sărbătorind hramul casei în ziua consemnării acestuia de către Biserică. Astfel, pe parcursul timpului, cererea de icoane a crescut, faptul în cauză a determinat apariția unor ateliere specializate, inclusiv în localități rurale. Ceea ce și explică fenomenul numit "icoana populară", domeniu aparte al artei religioase în Moldova din secolele XVI-XIX, influențat atât de ambianța rustică, cât și de personalitatea zugravilor din partea locului. De aici și neobișnuita expresivitate a respectivelor icoane, care se datorează naivității și stângăciei cu care sunt tratate imaginea și coloritul lor. Icoana populară propune o concepție proprie a spațiului pictat, reprezentând o viziune strict frontală a chipurilor.

În acest sens, un exemplu ilustrativ ar fi icoana "Hristos viță-de-vie" a zugravului Ioasaf de la mănăstirea Noul Neamț, icoană pe care, spre bucuria noastră, o are

în colecțiile sale Muzeul Național de Artă al Moldovei. Ea are un format de 165x79 cm și este realizată în stilul iconografiei populare, fiind pictată pe lemn. Subiectul icoanei corespunde cuvintelor Mântuitorului: "Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viață, tot așa și voi, dacă nu rămâneți în Mine. Eu sunt viața, voi sunteți mlădițele" (In. 15, 4-5). Un fapt îmbucurător pentru iconografia noastră: o copie a acestei icoane a fost descoperită în biserică "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Taraclia, Căușeni, fapt certificat și de semnătura zugravului, iar o altă icoană, de asemenea cu semnătura lui, datată cu ultimul deceniu al secolului XIX, "Răstignirea lui Iisus Hristos", - în biserică din satul Baccealia același raion.

Zugravul Ioasaf merită să se știe mai multe despre el. A fost un iconar autodidact, activitatea căruia este considerată una de mare importanță pentru arta religioasă basarabeană. Cercetătorii din domeniu consideră că el este ultimul iconar din secolul XIX și primul iconar din secolul XX. În lume, se numea Ioan Berghie, iar călugărindu-se, și-a luat numele Ioasaf. După un pelerinaj prin Rusia și Ucraina, decide să vină la mănăstirea Noul Neamț, unde găsește condiții potrivite pentru o preocupare cum este cea a pictării icoanelor. Pentru prima dată, pictează icoana *Sfântului Ioan Teologul* și câteva icoane mici. Apoi chipurile îngerilor și ale evangheliștilor din clopotnița mănăstirii. Într-un scurt timp, lucrările lui au devenit cunoscute nu numai în întreaga Basarabie, ci și în afara hotarelor ei. Astfel, la Ioasaf încep să vină oameni din România, din Ucraina, de prin alte părți, pentru a-i comanda diferite icoane. El devine atât de solicitat, încât pictează câte două icoane pe săptămână. Și *Maica Domnului Eleusa*, realizată în 1905 (și găsită în satul Zăicani), este atribuită lui Ioasaf, însă această icoană se deosebește mult de toate celelalte, fiind executată într-un mod atât de profesionist, încât îți vine greu să crezi că aparține penelului unui zugrav autodidact. Pe de altă parte, experiența pe care a acumulat-o în munca asiduă și rugăciunile pe care, ca și oricare zugrav de icoane, le adresa lui Dumnezeu, ar fi putut să-l inspire, să fie capabil și de o asemenea lucrare...

Noi, muzeografilor, concepem icoana ca pe o transpunere pe scândura de lemn a rodului unei profunde reflecții spirituale. Teologie în culori și artă teologică, icoana are propria sa gramatică, propriile sale chei de lectură și percepere, pe care le putem dobândi cu condiția unei detașări de obsedantele tablouri ale lumii moderne, brutală și agresivă. Iar dobândindu-le, putem deschide ușa într-o lume plină de frumusețe, lumină și puritate...

Silvia GÂSCĂ,

colaboratoare la Muzeul Național de Artă a Moldovei

Reproducere foto: Iurie FOCA

Itinerar

Tot mai departe și mai sus...

Sergiu GUȚU

Iată că "Artinfinit"-ul a ajuns la întâia primăvară în existența sa - cu tradiționalul Festival Internațional "Mărțișor" și cu una dintre cele mai importante sărbători ale lumii creștine - Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. Diferite ca geneză și semnificație, putem zice că aceste două evenimente au, de fapt, aceeași esență, ambele fiind de ceea ce este fundamental pentru un bun mers al vieții noastre pe pământ: de spirit. Una - laică, alta - pur religioasă, sărbătorile sunt nu doar motive de petreceri și distracții, ci, mai mult, prilejuri de a ne smulge din agresivitatea cotidianului și a ne așeza cu toată ființa pe altă undă existențială, pe care cea mai de preț virtute este considerată omnia.

Cât mă privește, nu am avut posibilitatea să merg nici la un concert din cadrul "Mărțișorului". În schimb, am trăit un sentiment de bucurie și mândrie văzând mulțimea de afișe care anunțau evoluarea în scenele noastre a numeroase colective și personalități artistice din multe țări ale lumii. Am rămas surprins descoperind și numele unor artiști sosiți la festival tocmai din China. "De ce te-ai mira atât de mult?, ar putea zice unii. Progresul tehnic de astăzi îți permite omului să ajungă la celălalt capăt al pământului într-o singură zi!". Într-adevăr, așa este. Din punct de vedere al străbaterii distanței de la Beijing până la Chișinău, artiștii chinezi, sunt sigur, n-au avut nici o problemă. Eu însă m-am gândit nu la distanțele în expresie kilometrică, ci la distanțele dintre culturi cu totul diferite. Aname această, tot mai activă, interpătrundere a diferitelor culturi ale civilizației noastre îmi pare a fi un fenomen mai mult decât benefic pentru ziua de astăzi. Să ne amintim una din spusele lui Lucian Blaga: "Originalitatea unui popor se manifestă nu numai în creațiile ce-i aparțin exclusiv, ci și în modul cum asimilează motivele de mare circulație". În acest sens, prin Festivalul Internațional "Mărțișor" demonstrăm că suntem un popor deschis pentru diferite culturi, conștient de faptul că din această comunicare cu reprezentanții altor popoare avem doar de câștigat, chiar dacă pentru a organiza manifestarea în cauză suportăm niște cheltuieli.

Distanța pe care în noaptea Învierii Domnului a parcurs-o Focul Haric din Țara Sfântă până la Chișinău are cu totul altă măsură, altă dimensiune, punctul ei final din fața Catedralei "Nașterea Domnului" constituind pentru creștini puțința, fieși virtuală, de a comunica cu Divinitatea prin acea flacără de Lumină trimisă lor întru luminarea sufletelor. Oricare ar fi atitudinea omului contemporan față de credință, nu putem tăgădui faptul că tot ceea ce îl învață ea pe acest om este numai întru propriul lui bine, cea mai importantă povară fiind ea el, întâi de toate, să-și îngrijească sufletul. Iatăși punctul de intersectare a culturii cu religia: sufletul, celelalte fiind complementare, de ordin secundar. La Nicolae Iorga am găsit expresia cea mai adecvată a acestei idei: "Cultura e sufletul omenesc în veșnică acțiune, tot mai departe și mai sus". Oricât de mult am dori să mai adăugăm ceva, nuștiu dacă am fi capabili s-o facem. Și, de fapt, nici nu cred că ar fi necesar... Cât privește îngrijirea sufletului și ridicarea lui spre culmi tot mai înalte ale spiritului, e lucrul pe care, cred, trebuie să-l facem neîncetat, în toate zilele câte le avem a trăi pe Pământ...

GALA PREMIILOR UNITEM -2010

Premiul pentru cel mai bun spectacol: Spectacolul „Suflete moarte”, regie – A. Sapdaru, Teatrul Național „M.Eminescu”.

Premiul pentru cel mai bun spectacol al teatrului de păpuși: Spectacolul „Flautul fermecat”, regie – T. Hoge, Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”.

Premiul Juriului: Pentru cel mai bun spectacol radiofonic este acordat Companiei “Teleradio-Moldova” pentru spectacolul: „Maria Cantemir – ultima dragoste a lui Petru I”, Regie – Olga Șvet, Compania “Teleradio-Moldova”.

Premiul pentru cea mai bună lucrare regizorală: Premiul este oferit regizorului Sandu Vasilache, pentru spectacolul „Frații Caramazov”, Teatrul Dramatic Rus „A.P. Cehov”.

Premiul pentru cea mai bună scenografie: Dl Adrian Suruceanu, pentru scenografia spectacolului „Povestea unei nebunii obișnuite”, Teatrul Național „M.Eminescu”.

Premiul pentru cea mai bună creație muzicală originală: Dl Mihai Blank, pentru muzica la spectacolul „Chirița în provincie”, Teatrul Național „V.Alecsandri” din Bălți.

Premiul pentru cele mai bune costume teatrale: Irina Press, baletul „Frumoasa adormită”, Teatrul Național de Operă și Balet.

Premiul pentru cea mai bună coregrafie și expresie corporală: Dl Dumitru Tanmoșan, spectacolul “Caligula”, Teatrul “Satiricus. I.L. Caragiale”.

Premiul pentru cel mai bun rol masculin: Iurie Suveică, pentru rolul lui Smirnov în spectacolul „Jenscoie sciastie”, Teatrul „S uliți Roz”.

Premiul pentru cel mai bun rol feminin: Ninela Caranfil, pentru rolul Mamei în spectacolul „Povestea unei nebunii obișnuite”, Teatrul Național „M.Eminescu”.

Premiul pentru cel mai bun rol în teatrul de păpuși: Gabriela Lungu, pentru rolul lui Grivei în spectacolul „Voinicelul Nelu”, Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”.

Premiul pentru cel mai bun rol secundar masculin: Petru Oistic, pentru rolul lui Ițic în spectacolul „Tache, Ianche și Cadîr”, Teatrul Național „M.Eminescu”.

Premiul pentru cel mai bun rol secundar feminin: Anișoara Teacenco, pentru rolul Polinei Andreevna în spectacolul „Pescărușul”, Teatrul experimental condus de Anatol Dubală.

Premiul Special al Juriului Galei Premiilor UNITEM-2010: Spectacolul „Harap Alb”, regie – Vitalie Druce, Teatrul Național „M.Eminescu”.

Premiul pentru debut oferit de Jurnal Trust „Media”: Stela Lupan, pentru rolul Ninaii Zarecinaia în spectacolul „Pescărușul” de A.Cehov, regie – Anatol Durbală, Teatrul experimental condus de A.Durbală.

Premiul Criticii: Andrei Sochircă, pentru spectacolul de autor „Di la întunerik la luniny”.

Un suflu nou

Gala Premiilor UNITEM a fost concepută ca un act de omagiere a oamenilor de teatru de Ziua Internațională a Teatrului - 27 martie. Inițiată de Veniamin Apostol, atâta timp, cât acest cunoscut actor și regizor a deținut funcția de președinte al UNITEM, manifestația avea loc an de an, de fiecare dată într-o formulă interesantă. După dispariția lui prematură, ea treptat a degradat ca aspect organizatoric și ca relevanță, edițiile ei sporadice deseori trezind nemulțumiri și din partea conducerii teatrelor, și din partea actorilor, regizorilor, scenografilor, mulți dintre ei fiind frustrați de modul de selectare a spectacolelor, de jurizarea efectuată de persoane nu totdeauna suficient de competente.

Acum acesta, Gala Premiilor UNITEM a luat o nouă turnură, și aceasta, în mare parte, grație efortului noului ei președinte, dl Sandu Grecu, director artistic al Teatrului Satiricus “J.L. Caragiale”, teatru care, ani de zile, în pofida multor dificultăți, a menținut vie flacăra conștiinței noastre naționale. Senatul uniunii n-a pus în fața teatrelor careva condiții drastice. Propunându-le să prezinte la concurs câte două spectacole din repertoriul ultimilor doi ani, concomitent, le-a oferit și posibilitatea să prezinte și mai multe în cazul în care consideră că, în felul acesta, ar oferi spre apreciere un tablou mai integrat al activității lor. Printre altele, de această posibilitate au profitat Teatrul Național “Vasile Alecsandri” din Bălți și Teatrul Național “Mihai Eminescu” din Chișinău, care au decis să prezinte câte patru spectacole. Iar Teatrul “Eugene Ionesco” și Teatrul “Luceafărul” au decis să nu prezinte nici unul, decizia în cauză fiind acceptată și respectată fără nici un fel de comentarii.

Onoutate ce merită să fie remarcată a fost și selectarea unui juriu din oameni de artă cu o vastă experiență în domeniu, buni cunoscători ai procesului teatral de la noi, și nu numai de la noi. Consider că merită să-i nominalizez, dat fiind faptul că la jurizarea spectacolelor au depus un enorm efort spiritual, ba chiar și fizic, vizionând și analizând 40 de spectacole, parte din acestea cu deplasări la Bălți și la Tiraspol. Deci, iată membrii juriului: Andrei Burac, dramaturg și publicist; Irina Nechit, ziaristă și dramaturg (președinte al juriului); Mariana Bahnaru, actriță, crainic TV, și umila mea persoană, Olga Bejenaru, critic de teatru și film.

Efortul nostru a fost însă unul relevant, întrucât, datorită lui, ni s-a conturat foarte deslușit panoramicul vieții teatrelor din țara noastră - cu toate succesele, insuccesele și, evident, dificultățile de care, zi de zi, se ciocnesc aceste instituții în actuala, crunta, criză financiară. Ceea ce ne-a impresionat în mod deosebit, vorbindu-ne cât se poate de elocvent despre importanța socială a artei teatrale, a fost prezența la spectacole a unui numeros public. Și asta în pofida timpului urât ce a fost în acele zile, apoi și a sălilor de spectacole neîncălzite. În această ordine de idei, m-am gândit că oamenii vin la teatru nu atât pentru a se distra, cât pentru a căuta niște răspunsuri la unele probleme de viață. Și, probabil, deseori găesc aceste răspunsuri, odată ce continuă să vină. Pe de altă parte, mai ales în ultimii ani, teatrele noastre dramatice, fără nici o excepție, tot mai insistent încearcă să abordeze anume teme dintre cele mai stringente ale vieții zilei de astăzi, chiar dacă uneori o fac, montând piese ale unor dramaturgi din secolele trecute.

La Teatrul din Bălți, de exemplu, am văzut un public numeros, printre care și mulți tineri, la toate cele patru spectacole pe care le-am vizionat: “Chirița în provincie” de V. Alecsandri, “Târfa de marți” de G. Calamanciuc, “Vine apa” de D. Matcovschi și “Visul unei nopți de mai” de B.P. Hasdeu. De altfel, spectacole ce nu sunt egale nici ca concepție, nici ca realizare. Dar teatrul are meritul de a include în repertoriu lucrări clasice și, concomitent, de a colabora activ cu scriitori contemporani, obiectiv pe care nu-l realizează unele teatre din Chișinău. În acest context, vreau să amintesc aici o montare de mare succes a teatrului din Bălți, și anume a piesei “Oltea” de Andrei Strâmbeanu. De menționat că acest teatru are și un bun coregraf în persoana Irinei Formaniuc, apoi și un înzestrat compozitor, Mihai Blanc, care, prin aportul lor profesional, dau un viu impuls mișcării și acțiunii scenice. Din ceea ce am vizionat, am sesizat unele deficiențe la capitolul regie, îndeosebi în spectacolul “Chirița în provincie” (regizor - Dumitru Griciuc), involuntar, comparându-l cu unele montări celebre pe scenele noastre, în care Chirița - rol tradițional de travesti - a fost “încarnată” faimos de neuitatul Dumitru Caraciobanu, apoi și de Sandri Ion Șcurea, ei întru chipând o Chiriță zgomotoasă, mofturoasă și, într-un fel, cam trăsniță, care trezea în public hohote de râs. Comparația a fost în defavoarea

la început de primăvară

montării de la Bălți, aceasta fiind monotonă și având o distribuție nepotrivită.

Dar, după cum se știe, lipsa unor regizori de înaltă clasă e una dintre problemele noastre dureroase, care, inevitabil, are un impact negativ asupra calității multor spectacole montate la noi. Cu regret, nu toate teatrele au norocul să dispună de trei regizori-pedagogi înzestrați, capabili să creeze spectacole integre, cu ansambluri actoricești de valoare, cum e cazul Teatrului "A.P. Cehov", unde activează Alexandru Vasilache, Ilia Șaț și Veaseslav Madan. În acest context, e de menționat efortul încununat de succes al unui alt foarte bun regizor-pedagog - Iuri Garmelin de la Teatrul de pe strada Trandafirilor, care își selectează personal o tânără generație de actori, pentru a-i crește și educa în liceul specializat pe care-l conduce. Ne-a convins de frumoasele sale performanțe, prezentând spectacolele "Fericire feminină", după A.P. Cehov, și "Cimo", după A. Pușkina.

De altfel, nu știu dacă în vreuna din fostele republici unionale, astăzi state independente, există o situație similară celei de la noi, unde activează cu succes trei teatre profesioniste de limbă rusă și o trupă rusă de păpușari în cadrul Teatrului "Licurici". Și dacă am pomenit aceste teatre, voi releva aici și impresiile ce ni le-a lăsat Teatrul Rus "Nadejda Aronețki" din Tiraspol, participant și el la competiție, juriul fiind invitat în acest oraș, așteptat și întâmpinat cu multă dragoste. Deoarece trupa înăși nu a avut posibilitatea să se deplaseze la Chișinău, am mers noi încolo, conducerea teatrului având grijă să faciliteze trecerea fără de nici o rețineră la punctul de grăniceri a mașinii cu membrii juriului.

Pe parcursul unei zile, am vizionat la Tiraspol două spectacole: "Întâmplare neașteptată" de A. Pușkina în regia lui Emil Gaju și "O cină în sala vânătorilor" de Victor Merejko în regia lui Tudor Cibotaru. Primul e o variantă a piesei jucate, cu titlul "Te iubesc, mamă!", la Teatrul "A.P. Cehov" din Chișinău, unde i-a avut ca protagoniști pe regretata Nelly Camenev și pe Mihail Milicov, spectacolul fiind unul de mare succes. Varianta de la Tiraspol pălește în comparație cu cea de la Chișinău, deși e jucată și ea bine. Aici aș vrea să mă refer și la capitolul regie, pentru a remarca faptul că trupa de la Tiraspol a fost crescută și educată, cu o neasemuită dragoste și jertfire de sine, de către o mare regizoare, Nadejda Aronețki, dar și că, la ziua de astăzi, ea nu are nici director artistic, nici regizor. Cauzele sunt multiple, inclusiv salariile mici ce pot fi propuse candidaților la aceste funcții. În situația dată, administrația teatrului este nevoită să recurgă la serviciile unor regizori din Chișinău sau din Federația Rusă, ceea ce nu-i permite să monteze anual mai mult decât două spectacole. Cu toate aceste deficiențe, însăși trupa de actori corespunde celor mai înalte exigențe profesionale. Dovada a făcut-o și spectacolul "O cină în sala vânătorilor", montarea aparținând tânărului regizor Tudor Cibotaru. Membrii juriului au rămas uimiți de curajul acestui teatru de a monta incendiara piesă a renumitului cineast și regizor rus Victor Merejko, subiectul căreia se referă la ororile regimului totalitar stalinist și soarta multor oameni, mutilată de acesta. O regie excelentă, un ansamblu actoricesc pe măsură, jucându-și rolurile cu o profunzime zguduitoare, și o trăire de intensitate maximă, - iată concluzia juriului.

de locuri goale mai întâi la primul, apoi și la al doilea spectacol. Până și programele ni s-au oferit după mai multe insistențe, făcându-ni-se aluzie că am fi putut să le cumpărăm. Iar regizoarea Eleonora Constantinov în general s-a arătat uimită de prezența membrilor juriului. "Dumneavoastră ce faceți aici?", ne-a întrebat. Când i-am spus că are loc un concurs în cadrul Galei Premiilor UNITEM și am venit să vizionăm spectacolele prezentate

La plecare, în curtea teatrului, privirile noastre au surprins scheletele a două foste cândva autocare, astăzi fiare vechi, și atunci ne-am dat seama de una din cauzele - poate principala - care a împiedicat trupa să vină cu cele două spectacole la Chișinău. În acest sens, teatrele din Chișinău sunt mai norocoase, având la dispoziție transportul necesar pentru deplasări și, mai ales în ultima vreme, datorită acestui lucru, au putut reveni la vechea și frumoasa tradiție de a merge în provincie pentru a prezenta spectacole și în fața oamenilor de la sate, necăjiți, și totuși, dornici de a gusta din valorile culturii. Asemenea deplasări fac și "Satiricus", și "Mihai Eminescu", și "Ginta Latină", și "Guguță", și "Licurici"... Nu-i exclus, desigur, și factorul unui bun management. Cât mă privește, am rămas impresionată de faptul că, totuși, nu se urmărește, în primul rând, câștigul. Dimpotrivă, la periferie, biletele se vând la un preț mai ieftin decât în capitală, iar uneori - e cazul Teatrului "Ginta Latină" - se oferă intrare gratuită pentru orfani și tineri din familii defavorizate. Lucrurile pe care le spun în acest alineat par să nu aibă nimic comun cu tema abordată în material, însă am ținut să le spun și pe acestea, pentru a sublinia o dată în plus că, în pofida numeroaselor dificultăți, multe din teatrele noastre nu uită că muncesc pentru spectatori. Mai bine zis, pentru toate categoriile de spectatori.

În această ordine de idei, îndrăznesc să fac o remarcă de alt gen cu referire la Teatrul de Operă și Balet, care în ultimul timp a majorat prețul la bilete, ca rezultat, alegându-se, firește, cu absențe masive de public. Nu m-am mirat deloc, aflând că, bunăoară, într-un caz, la "Spărgătorul de nuci", s-au vândut doar 20 de bilete, din care cauză spectacolul a fost contramandat. La alte spectacole, sala e pe jumătate goală. Și atunci, mă întreb, naiva de mine: odată ce trupele teatrului - și cea de operă, și cea de balet - au pregătit un repertoriu, nu ar fi mai rezonabil ca biletele să aibă un preț pe buzunarul a cât mai mulți iubitori ai acestor arte, astfel ca truda artiștilor să nu fie în van?

În continuare, nu pot să nu vorbesc și despre atitudinea administrației acestui teatru față de membrii juriului veniți să vizioneze spectacolele de concurs. A fost una ca față de niște oaspeți nedoriți. Mai că nu ni se permitea intrarea în sala de spectacole, pe motiv că nu ne-au fost pregătite locuri. Pentru ca, atunci, când, totuși, am intrat, să descoperim jumătate

de locuri goale mai întâi la primul, apoi și la al doilea spectacol. Până și programele ni s-au oferit după mai multe insistențe, făcându-ni-se aluzie că am fi putut să le cumpărăm. Iar regizoarea Eleonora Constantinov în general s-a arătat uimită de prezența membrilor juriului. "Dumneavoastră ce faceți aici?", ne-a întrebat. Când i-am spus că are loc un concurs în cadrul Galei Premiilor UNITEM și am venit să vizionăm spectacolele prezentate

de teatru la acest concurs, am auzit: "Da? Nu știam!". Asta nemaivorbind de faptul că cele două spectacole de concurs au o vechime de 15 ani și că în serile când le-am vizionat în cadrul lor au evoluat și interpreți din străinătate. Pe când, potrivit condițiilor, teatrele trebuie să prezinte montări din ultimii doi ani, cu artiști din țară.

De ce am ținut să povestesc și acest episod? Pentru că mi-a sugerat următoarea idee: posibil, e necesar ca în statutul UNITEM să fie făcute unele modificări. Fiindcă, după câte știu, în lume teatrele muzicale și circurile nu fac parte din Uniunea Teatrală, ele având organizații specializate. Avem și noi una de acest gen - Uniunea Muzicienilor din Republica Moldova, ea fiind mult mai indicată pentru a-i avea în rândurile sale pe artiștii de operă și balet.

Un accent luminos și tulburător i-a imprimat Galei Premiilor UNITEM Teatrul "A. Mateevici". Și m-am gândit a căta oară: ce păcat că acest colectiv nu are propria scenă, pentru a găzdui acel public select și avizat, care ar veni să savureze spumoasa comedie "Venețianca" (regie - Vlad Ciobanu) ori să asculte, să mediteze împreună cu un maestru ca Nicolae Jelescu asupra suportului filozofic al creației lui Lucian Blaga...

Și Teatrul Municipal de Păpuși "Guguță" ne-a delectat cu minunatul și hazliul spectacol "Voinicelul Nelu", realizat de regretatul promotor al artei păpușărești Victor Ștefaniuc. Iar Teatrul Republican "Licurici" ne-a introdus în miraculoasa atmosferă a muzicii lui Mozart. "Flautul fermecat" ne-a lăsat impresia că este un spectacol care nu-i exclus să devină o revelație pentru publicul setos de frumos din tot arealul european.

Ceea ce a bucurat în mod deosebit este și faptul că în activitatea teatrelor noastre se tinde spre o continuă perfecționare a spectacolelor. În acest sens,

aș menționa Teatrul "Satiricus", apoi și Teatrul "M. Eminescu", care nu rămân la nivelul obținut la o premieră sau alta. Bunăoară, spectacolele "Caligula", "Harap Alb", "Suflete moarte" care, la premieră, au avut, în opinia mea, unele deficiențe supărătoare, la concurs au apărut într-o formulă desăvârșită atât în ceea ce privește jocul actoricesc, cât și în celelalte aspecte inerente unui spectacol de teatru. Îmbucurător fapt!

La Festivalul Național de la sfârșitul anului trecut, Teatrul "B.P. Hasdeu" din Cahul a prezentat un spectacol de bună calitate - "Cartierul latin". La acest concurs însă, am vizionat o prezentare cu totul neașteptată, - se numește "Doi plus unul și un cal" - realizată după un material dramatic de un prost gust și o regie care le-a impus actorilor scene pe de-a dreptul șocante, pe alocuri chiar rușinoase. Ceea ce a făcut să tragem concluzia că acest teatru nu poate activa în continuare doar cu regizori invitați, că de urgență are nevoie de un propriu regizor-pedagog.

Bineînțeles, nu pot să nu menționez atmosfera distinsă a serii în care s-au făcut bilanțurile Galei Premiilor UNITEM, moderată cu multă delicatețe și spirit umoristic de către însuși președintele UNITEM, dl Sandu Grecu. În mare măsură, la menținerea acestei atmosfere a contribuit și prezența conducerii de vârf a țării, însoțită de miniștri, conducători de departamente, sponsori, unii dintre ei urcând pe scenă ca să desfășoare plicul cu numele premiilor și făcând acest gest cu respect, dar și cu replici glumețe, pline de bunăvoință, ceea ce a imprimat manifestației multă căldură și bună dispoziție. La fel precum și cuvintele de mulțumire adresate oamenilor de teatru de către prim-ministrul Vlad Filat pentru efortul creator depus de ei, pentru neobosită activitate pe care o desfășoară în pofida numeroaselor dificultăți pe care le întâmpină. Promisiunea făcută de înaltul demnitar că va face tot posibilul pentru a le oferi în viitor condiții mai bune de creație a întregit armonios frumoasa și plăcuta seară a zilei de 27 martie, în care întreaga lume consemnează Ziua Internațională a Teatrului. Pentru întâia oară, evenimentul a fost transmis în direct de TV Moldova-1, întregindu-i importanța pentru viața spirituală a societății noastre.

Olga BEJENARU

Larisa Zubcu: “Fără dezvoltarea culturii, nu ne putem pretinde un stat civilizat...”

Dnă Larisa Zubcu, de un număr bun de ani, chișinăuieii, și nu numai ei, vă cunosc în calitate de director al Sălii cu Orgă, o instituție care, în opinia mea, vă datorează revigorarea vieții sale muzicale, să ne exprimăm așa...

- Mulțumesc pentru frumoasa apreciere. Dacă e să fim concreți, acest număr de ani începe cu 2001, eu preluând această funcție cu nițică experiență, deoarece, până atunci, lucrasem la Opera Națională, apoi și la filarmonică, deci, știam “cum și cu ce se mănâncă” munca în care mă angajam. Cu alte cuvinte, știam foarte bine cum se organizează un concert, o manifestare, multe altele, așa încât n-am avut temeri dacă voi putea sau nu voi putea să-i fac față. Unicul lucru care mă pune a pic pe gânduri era faptul că Sala cu Orgă este un centru al muzicii de cameră, de orgă, ceea ce înseamnă un anume specific, deosebit de al altor instituții. Dar timp de vreo două luni am reușit să intru total în albia situației, în materie, și acum mă simt aici extraordinar de bine. Pentru mine, chiar de la început, a fost ca și cum peștelui i s-ar fi dat drumul în apă...

Ați preluat această funcție într-o perioadă grea, de fapt, pentru noi toți, dar și mai grea pentru colectivele artistice, îndeosebi pentru Sala cu Orgă...

- Așa este. Analizând situația de aici, luând

cunoștință de documentație, inclusiv cea financiară, nu voi ascunde, am avut și momente descurajatoare.

Nu vreau să acuz pe cineva, pentru că, de fapt, directorii de până la mine, fiecare la vremea lui, a contribuit cu tot ce a putut, mai bine zis, cu ce a fost posibil, la îmbunătățirea stării de lucruri. Dar cât de mult și de multe poți face în condițiile unei finanțări proaste, în lipsa unei politici și a unei strategii clare de activitate în plan artistic?!

Și totuși, chiar dacă situația v-a cerut să se luați aproape pe toate de la capăt, în anii ce s-au scurs de atunci, ați reușit să realizați proiecte îndrăznețe, să dați un nou suflu acestei instituții și, în ultimă instanță, să-i reabilitați bunul nume de altădată. Pentru că mulți dintre noi mai țin minte: pe timpuri, Sala cu Orgă, să ne exprimăm așa, trăia o intensă și interesantă viață artistică. O întrebare banală: cum ați reușit?

- Și răspunsul meu va fi banal, dar asta e: am reușit prin dăruire, prin muncă în echipă. Bineînțeles, nu am putut să fac dintr-o dată lucruri grandioase. Mai întâi, a fost nevoie să evaluez potențialul, să chibzuiesc asupra posibilităților, să pun pe picioare o stagiune, etc. Am început-o cu Orchestra de Cameră, cea care, cândva, fusese una mare și bună. De problema în cauză ne-am preocupat în cel mai serios mod, vreo trei

ani la rând. Până la aceasta, impuși de condițiile existente, mulți dintre instrumentiști au plecat peste hotare, unii chiar cu familia, și, fiindcă sunt buni profesioniști, s-au aranjat bine acolo, așa încât nu vor mai reveni în Moldova decât, poate, eventual, în vreun turneu. Deci, am fost pusă în fața faptului că trebuie încheiat un nou colectiv al orchestrei, unul într-o formulă adecvată zilei. De la cei 13 membri ai ei, pe care i-am găsit atunci, la ora actuală, avem 22 de muzicieni dintre cei mai înzestrați. Nici chiar toate țările mari nu au o asemenea orchestră. Orice dirijor care vine la noi de peste hotare, rămâne pur și simplu uimit de nivelul ei profesional.

Atfel, nici nu ar fi ajuns să aibă, atâtă, reputația uneia dintre cele mai bune orchestre din Moldova, capabilă să-i delecteze pe melomani cu muzică de calitate, muzică semnată de compozitori celebri ai tuturor timpurilor din întreaga lume... Aș vrea să le povestesc cititorilor noștri despre una din acțiunile pe care, mai mulți ani în urmă, ați inițiat-o împreună cu această orchestră, grație sprijinului pe care ați reușit să-l obțineți din partea Ambasadei Marii Britanii. Din punctul meu de vedere, merită să vorbim despre ea, eu considerând că este una cu totul neobișnuită.

- În acest caz, mai întâi ar trebui să ne referim la problema spectatorului, pentru că, de

fapt, ea a fost generatoarea ideii în cauză. Dându-mi seama mai bine decât altcineva de valoarea concertelor prezentate la Sala cu Orgă, îmi părea rău pentru cei care nu veneau la ele, în primul rând, pentru cei tineri. Îmi părea rău de capitalul spiritual pe care l-ar fi putut acumula aici, ascultând o orchestră bună, orga sau clavecinul. Și atunci, am hotărât să nu insistăm cumva ca să vină ei la noi, ci să mergem noi la ei, inițiind programul “Educația muzicală în școlile de cultură generală”. Și, astfel, am mers prin școli cu mici concerte ale orchestrei noastre, cu programe din piese muzicale de mare popularitate. Pe parcursul concertelor, am prezentat și lecții, în cadrul cărora, într-un limbaj accesibil, povesteam despre creațiile pe care le interpreta orchestra, despre compozitorii care le-au scris, eventual, răspundeam și la întrebări. Iată așa, încet-încet, am reușit să interesăm publicul tânăr, să-i trezim dorința de a veni la concerte. Paralel, am inclus în acest circuit și pedagogul. Pentru că, e lucru știut, și m-am convins de asta în repetate rânduri: în multe, orizontul spiritual al tânărului depinde de personalitatea profesorului. Deci, contează care e nivelul lui de cultură, ce-l pasionează în afară de specialitatea sa, ce preferințe are în ceea ce privește artele etc. De aceea, prin acele concerte-lecții am urmărit să culturalizăm și corpul didactic al școlilor în care am concertat.

Tin minte, mass-media a reflectat pe larg această acțiune...

- Educarea spectatorului, atragerea publicului este o muncă serioasă și necesară, îndeosebi fiind vorba de programe de muzică academică. Acestea necesită un anumit nivel de pregătire, de cultură muzicală.

După Orchestra Națională de Cameră, a sosit rândul altor formații artistice, care au venit să completeze colecțiivul Sălii cu Orgă. Care a fost prima?

- Principala misiune a Sălii cu Orgă (și la acest capitol suntem unici în Moldova) este promovarea muzicii camerale. Această muzică poate fi interpretată doar de adevărați maeștri, de adevărați profesioniști. Deci, a urmat Corul de Cameră condus de un maestru de cor, după mine, desăvârșit, și anume Ilona Stepan, colectiv pe care-l consider o achiziție de valoare pentru noi, la fel și ansamblul de acordeoniști “Concertino”, un colectiv absolut original, de care nu găsești chiar în toată lumea: 10 muzicieni care au în repertoriul lor nu numai muzică piațtola, muzică de divertisment, ci și muzică academică. Mai avem și câțiva soliști instrumentiști, cu care de asemenea ne mândrim: Ana Strezev, Ion Josanu, Ion și Ștefan Negură, Ilian Gârneț. Aici aș vrea să numesc câteva din ultimele noastre performanțe. La sfârșitul anului trecut, Orchestra Națională de Cameră a susținut cu mare succes o serie de concerte în Franța și Spania. Recent, Corul Cameral a participat la un concurs în Irlanda, iar “Concertino” - la unul desfășurat tot

în Irlanda, ambele colective revenind acasă cu premiul I.

Dacă ar fi, la moment, să identificăm cartea de vizită a Sălii cu Orgă, ce nume ar fi în primul rând?

- Indiscutabil, tânărul violonist Ilian Gârneț, un mare talent și un mare muzician, mândria noastră, dar și a întregii țări! Asemenea talente se nasc rar. Noi, pare-se, deocamdată nici nu realizăm pe deplin ce viitor corifeu al viorii ne-a dăruit Bunul Dumnezeu. Ilian Gârneț a evoluat până acum în diferite concursuri, a susținut diverse concerte, fiind acompaniat de importante orchestre camerale și simfonice de peste hotare. La Concursul Internațional "David Oistrach" a ocupat locul IV în 2006 și locul III - în 2008. În 2009, a obținut locul III la cel mai dificil și, totodată, cel mai cotelat în lume concurs de muzică de vioară - Concursul "Regina Elisabeta" (Bruxelles), patronat de însăși regina Fabiola de Belgia. Deși este tânăr, deține titlul de Artist al Poporului din Republica Moldova, pe care îl merită pe deplin.

Dar acest Artist al Poporului nu are și un instrument pe măsura talentului său, așa e?

- Așa este... Cu regret, nu avem suma de bani necesară pentru procurarea unei asemenea viori. Ilian cântă la un instrument pe care i l-au împrumutat niște oameni de bună credință din Franța. În acest context, vreau să spun că multe țări dispun de colecții de instrumente muzicale. Atunci când un stat achiziționează un instrument performant, un Stradivari, bunăoară, este, în primul rând, prestigios pentru stat, dar și pentru muzicienii, pentru că, de regulă, multe din instrumentele de colecție sunt date în folosință artiștilor talentați, cetățeni ai țării respective. Sper că va sosi acea zi când și țara noastră își va putea permite luxul de a procura fie o vioară, fie un violoncel, un flaut sau o orgă de colecție...

După câte știu, anul trecut, Sala cu Orgă a intrat în posesia unui superb clavecin. Vă rugăm să ne spuneți povestea acestui instrument rar și nobil.

- Este, într-adevăr, un instrument nobil, și aveam mare nevoie de el. Când am devenit director al Sălii cu Orgă, am găsit aici mai multe clavecine, constatând însă că pot fi utilizate exclusiv în orchestră și nici unul din ele - în concerte solo. Fapt de care trebuia să țin cont la programarea stagiunilor. Dar îmi doream enorm să organizăm la noi și un concert solo. Și iată, ceva vreme în urmă, aflându-mă la Kiev, am vizitat Casa Națională a Muzicii Camerale și de Orgă, unde am văzut niște instrumente care m-au impresionat. Apoi am aflat că în acea instituție activează o fostă conațională de-a noastră, clavecinistă, Natalia Svârâdenco, astăzi Artistă a Poporului din Ucraina. Un detaliu și mai important e că dumneaei e și director al combinatului de clavecine. Atunci când a manifestat dorința de a susține la Chișinău un concert de clavecin, am fost nevoită să-i spun că nu avem instrument pentru un recital. Și această doamnă, având un mare respect și o recunoștință aparte pentru școala moldovenească de muzică, cea care a constituit temelia carierei sale artistice, s-a oferit să ne ajute și a făcut-o cu toată generozitatea, fără nici

un ban, propunându-ne un clavecin fabricat în 1995, de tip italianesc, - o copie a unui clavecin confecționat în 1650 de meșterul italian Stefanini (originalul instrumentului se păstrează într-un muzeu din Munchen). Păi, iată, clavecinul dăruit de doamna Svârâdenco a ajuns cu bine în Moldova în 2009, astfel că pe 5 octombrie am reușit să organizăm la Sala cu Orgă un concert-prezentare, în care s-a produs Natalia Svârâdenco și încă două interprete. A fost un spectacol de muzică baroc cu o mireasmă aparte, feeric, cu o nuanță atât de înălțătoare, atât de sublimă!

Există mai multe modele de clavecin. Al nostru în care registru se încadrează?

- Al nostru are un singur rând de claviatură, fiind considerat uni-manual, însă există clavecine cu două, trei manuale, respectiv, cu două, trei claviaturi. Doamna Svârâdenco ne-a promis că mai târziu, peste câțiva ani, va încerca să ne pună la dispoziție și un clavecin mai complex. Cel pe care-l avem acum valorează cel puțin 15 mii euro. Chiar dacă este un cadou, am perfectat toate actele pentru a-l include în patrimoniul Sălii cu Orgă. Indiferent de cine va conduce instituția, el trebuie să rămână aici.

Cu alte cuvinte, vorbind la figurat, clavecinul și-a început viața în noua sa casă...

- Și la începutul acestui an a evoluat încă o dată în fața melomanilor chișinăuieni. La 14 ianuarie, profesorul și muzicianul Ion Negură, o somitate în materie de instrumente aerofone, un mare deschizător de drumuri, în "pepiniera" căruia au crescut generații de naști, cu prilejul împlinirii a 60 de ani, împreună cu foști și prezenți discipoli ai săi, a prezentat la Sala cu Orgă un recital de nai, flaut, flaut, pian, orgă și clavecin. Sunetul flautului flancat de clavecin are un farmec aparte. De altfel, în perioada baroc, combinația flaut-voce-clavecin era una foarte la modă. Chiar dacă la clavecin cântă și pianistii, totuși, el necesită o experiență aparte, de aceea, pentru viitor programăm concerte solo de clavecin cu maeștri de peste hotare și, cu siguranță, vom avea invitați de marcă, virtuozii ai instrumentului.

Apropos, la capitolul programare, ce ați putea spune cu referire la actuala stagiune?

- La sfârșitul acestui ianuarie am prezentat tradiționalul concert cu genericul "Universul Mozart". În martie, pe scena noastră au evoluat câteva colective în cadrul Festivalului "Mărțișor". Anul acesta, îl așteptăm cu mare drag pe dirijorul Gilbert Varga (directorul Concursului "Tibor Varga"), care, printre altele, s-a aflat la pupitrul orchestrei ce l-a acompaniat pe Ilian Gârneț la Concursul "Regina Elisabeta". Acceptând propunerea noastră, dumnealui a menționat că dorește mult să vadă țara în care se nasc asemenea talente cum este Ilian Gârneț. Sperăm să asistăm la evoluția formației de suflători "Romanian Brass" condusă de neobositul Adrian Petrescu. Pe parcursul stagiunii, vom prezenta mai multe programe vocal-simfonice, la care va participa și corul Ilonei Stepan. Vom avea spectacole

cu titlu de surpriză. Vorbind în alți termeni, "specialitatea casei" continuă să rămână Bach, Vivaldi, Mozart, Haydn. Este vorba despre o muzică ce poate fi interpretată de adevărați maeștri, de adevărați profesioniști, pentru un public ce posedă cultura muzicală.

Ce vis neîmplinit, legat de cariera profesională, aveți, stimată doamnă Zubcu?

- Chiar dacă Sala cu Orgă există de 30 de ani, cu regret, nu avem o școală de organişti, deci, nu există o continuitate, și mi-e teamă că, într-o bună zi, vom rămâne doar cu numele. Am pus această problemă în repetate rânduri, împreună cu Ana Strezev, singura organistă rămasă la Chișinău. Doamna Strezev este dispusă să ofere lecții de orgă chiar și fără plată, atât de mare este dăruirea ei întru muzică. Noi am oferi spațiu pentru aceste ore. Dar în calea realizării acestui vis avem un mare obstacol: lipsa unui instrument de studiu, care costă în jurul la 50 mii euro. Orga pe care o avem este una exclusiv pentru concerte.

Tristă poveste... Este cumva simptomul unei eventuale crize culturale?

- Nu vreau să accept o asemenea perspectivă nici în cele mai negre coșmaruri. Ar lăsa printre noi goluri imense... Totuși, cred că atitudinea statului față de cultură ar putea fi mai bună, dat fiind cunoscutul fapt că un stat fără cultură, fără dezvoltarea permanentă a acesteia, nu se poate pretinde a fi unul civilizat. De aceea, ar fi păcat să nu se conștientizeze cu adevărat necesitatea investițiilor financiare în domeniul culturii. Pământul nostru este plin de talente!

Și, cu regret, la ziua de astăzi, atât de puține din ele au posibilitatea de a-și valorifica darul!

- Noi înțelegem că țara ne este tânără, se confruntă cu o mulțime de probleme și nu le poate rezolva în scurt timp pe toate. Deseori însă situația depinde mult de prioritățile care se fac. Deocamdată, arta nu este inclusă în numărul acestor priorități. Pe când arta, cultura în general, s-ar cuveni să fie considerată de către guvernul și un domeniu de asemenea prioritar. Pentru că țara noastră nu poate nicidecum să uimească străinătatea cu realizări tehnice sau de altă natură, dar cu realizări artistice - poate. Acolo unde concertează artiștii noștri, rămâne o bună impresie și certitudinea că în Moldova se face muzică serioasă. În altă ordine de idei, mulți dintre cei ce ne vizitează rămân uimiți de faptul că o țară săracă din punct de vedere economic este atât de bogată din punct de vedere cultural. Nu vă imaginați cât de impresionați sunt artiștii străini care pășesc pragul Sălii cu Orgă. Frumusețea edificiului îi fascinează, însă cireșa de pe tort în asemenea cazuri o constituie repetițiile și, ulterior, evoluțiile acestor artiști cu orchestra noastră. Și, de regulă, invităm personalități marcante din domeniul muzicii. Aprecierile lor sunt mai mult decât măgulitoare, sunt încurajatoare. Cu o asemenea stare de lucruri, cum să nu faci demersuri pentru artă, cum să nu muncești cu tot sufletul întru prosperarea ei?!..

Consemnare:
Marcela GAFTON

Alături de un geniu...

Se cunoaște faptul că anul acesta este declarat de UNESCO Anul Chopin, în cinstea împlinirii a 200 de ani (1810-1849) de la nașterea marelui compozitor. Mai puțin se știe că Fryderyk Chopin a fost, întâi de toate, un mare pianist, firește, creația pe care a lăsat-o posterității este scrisă, aproape exclusiv, anume pentru pian. Pentru acest instrument a creat concerte, sonate, valsuri, preludii, nocturne, balade, mazurci, poloneze, în ultimele simțindu-se influența folclorului. Chiar dacă ultimii ani de viață i-a trăit la Paris, Polonia, patria lui, totdeauna a fost și este mândră de această ilustră personalitate, consemnând toate evenimentele legate de viața și activitatea lui Chopin.

De mai multă vreme, Sala cu Orgă întreține strânse relații de colabare cu Ambasada Poloniei în Republica Moldova, iar în ultimii ani - și cu Institutul Polonez de la București. Directorul lui, dl Godun, vine frecvent la Chișinău, deseori încoțit de colaboratorii săi, pentru a asista la concerte noastre sau pentru a organiza un concert de muzică poloneză.

Pentru că nici într-o sală Chopin nu sună atât de bineși frumos ca la noi, Institutul Polonez, ținând cont de acest lucru, chiar de la începutul anului ne-a propus să organizăm, cu eforturi comune, o serie de manifestări legate de numele lui Chopin. Prima din acestea a avut loc în februarie curent, fiind vorba de un concert cu genericul "Copiii îl interpretează pe Chopin". În prealabil, două zile la rând i-am ascultat pe mai mulți elevi de la "Ciprian Porumbescu", "Serghei Rahmaninov" și îndeosebi de la "Alexei Stârcea", fiindcă această școală este cea mai avansată în studierea pianului, acolo sunt copii foarte înzestrați, câștigători de premii la concursuri naționale și internaționale. Astfel, am selectat 20 de copii dintre cei mai buni, de la clasa a 2-a până la a 12-ea. Reprezentanții Institutului Polonez au fost impresionați de prestația copiilor în cadrul acestui concert, oferindu-le la toți cadouri speciale.

În cadrul Festivalului Internațional "Mărțișor", la Sala cu Orgă, în seara de 4 martie, a evoluat un pianist extraordinar din Polonia, Piotr Szychowski, care, practic, a prezentat toată paleta creației chopiniene.

Ambasada Poloniei la Chișinău urma să organizeze un concert consacrat Zilei Naționale a Poloniei, dar, în legătură cu accidentul de avion ce s-a întâmplat cu președintele acestei țări și alți demnitari, concertul a fost amânat pentru 3 mai. În acea seară, în holul Sălii cu Orgă a avut loc dezvelirea plăcii comemorative "Chopin - 200 ani", iar pianistul Wojciech Waleczek i-a delectat pe chișinăuieni cu nemuritoare muzică a renumitului său compatriot.

Tot în luna mai, am prezentat un concert de muzică poloneză, o bună parte fiind lucrări de Chopin, dar și de alți compozitori din diferite perioade ai acestei țări, concertul fiind dedicat memoriei jertfelor catastrofei tragice a catastrofei aviatice. În cadrul lui, Monika Walynska a dirijat Orchestra Națională de Cameră a Sălii cu Orgă, iar la pian a evoluat un extraordinar muzician, Tadeuch Domanowski, care a mai fost la Chișinău. Acum a avut ocazia să vină împreună cu soția, Monica Walynska. La concert a fost prezent și compozitorul contemporan polonez Blajevici, cu câteva creații orchestrale interesante, care au îmbogățit programul.

Ne mândrim cu această fructuoasă colaborare cu instituțiile poloneze, prin ea având și un frumos exemplu, demn de urmat, în ceea ce privește propagarea muzicii naționale în alte țări.

Jana TUDOSE,
secretar muzical al Sălii cu Orgă

Покоряющая музыкальный космос

Музыка – особое искусство, утверждающее (отмеченное еще Пифагором) единство ритмов космоса, солнечной системы и человека, позже осмысленное в христианстве как нераздельность Божественного и Человеческого начал. Недаром в современной музыке все чаще затрагиваются мотивы и символы, связанные с новым осознанием космоса и космической сопричастности человека, а в мировоззрении музыкантов происходит возвращение к мысли о существовании двух музыкальных сфер – *musica mundana* («мировая», космическая музыка) и *musica humana* (музыка «мирская», то есть человеческая, земная). Сегодня то, что в быту называют «современной музыкой» – музыку легкую, развлекательную, заполонившую массовое музыкальное сознание, – можно причислить лишь к разряду музыки «мирской», музыка же «небесная», «мировая», одухотворяющая присутствием божественного начала, творится теми, кто представляет академическую линию в музыкальном искусстве. И здесь, уже в наше время, когда мы вышли на новый виток развития цивилизации, когда возродилась концепция теокосмизма, начался и вполне отвечающий новым духовным потребностям поиск новых ресурсов музыкального звучания. Во многом именно с этим связано и возрождение пристального внимания к органу – наиболее сложному и наиболее грандиозному из тех музыкальных инструментов, что были изобретены за всю историю человечества. Орган в максимальной степени способен воплотить величие божественной сущности, всеохватность мироздания, наполнить душу человека глубоким молитвенным озарением и особой внутренней вибрацией («в диапазоне от мучки до восторга»). И если рояль и скрипку по традиции считают королями в кругу музыкальных инструментов, то орган стал поистине проводником Божественного, устанавливающим ту самую неразрывную связь музыки космической с музыкой земной. Недаром же он органично включился и в религиозные богослужения – вначале в Западной Европе.

Сегодня географические рамки его бытования расширились, поскольку орган уже не ограничен только ритуально-прикладной функцией, но активно вращается и в концертную жизнь. В Молдове он по-настоящему заявил о себе более тридцати лет тому назад, когда в 1978 году в стенах специально перестроенного здания бывшего банка установили прекрасный инструмент чешской

фирмы Ригер-Клосс. Первые аккорды из него в только что открывшемся Органном зале извлекла тогда Светлана Бодюл. Впрочем, в дальнейшем ее появление на этой сцене было скорее эпизодическим, настоящей же хозяйкой и, скажем так, несменяемой жрицей нового храма музыки стала Анна Стрезева, к тому времени как раз окончившая Московскую консерваторию как музыковед и органистка. Воспитанница Леонида Ройзмана – маститого профессора, создателя собственной органной исполнительской школы и наставника многих видных артистов в этой области, на сегодня она, в прессе восторженно называемая «вольшебницей органа», «жемчужиной в океане музыки» – единственная из всех, кому довелось вместе с ней работать в Органном зале (а это помимо Светланы Бодюл были Ольга Бабаджанова, ныне обосновавшаяся в Румынии, и Марина Загорская, довольно скоро уехавшая в Германию), осталась верной своему инструменту и своей стране. И когда в разного рода интервью ее спрашивают, почему она не следует их примеру, хотя ее не раз приглашали работать за рубежом, она неизменно отвечает: «Молдова – это моя родина, и этим все сказано. Я здесь родилась, я люблю Кишинев – небольшую, уютный, с особой неповторимой атмосферой общего дома, где все родные и все друг друга знают. Ему не идет холодность отчуждения, агрессия. И правда, что родная земля помогает». Здесь она и трудится с полной самоотдачей – настолько самоотверженно, насколько она способна.

Во многом сыграли в этом роль и устои Аниной семьи и всего творческого клана Стрезевых, представленных музыкантами разных специальностей. Ориентиром и главой этого клана был, безусловно, отец, Георгий Дмитриевич Стрезев – замечательный хормейстер и педагог, человек удивительно талантливым, добрым, непосредственным и обладающий особой притягательной силой. Сам он пришел в музыку нелегким путем. Крестьянский юноша-болгарин из села Главан Одесской области, он приехал на учебу в Кишинев в 1945 году, сразу после войны, с деревянным чемоданчиком, имея за плечами всего лишь опыт певчего, а затем регента в церкви да два года в стенах певческой школы Измаила. Каким же трудолюбием и упорством, каким дарованием надо было обладать, чтобы dorasti в результате до дирижера капеллы «Дойна» и, наконец, главного хормейстера Оперного театра и профессора консерватории, где в классе

хорового дирижирования он воспитал многих ныне известных стране хоровиков (в том числе – руководителя Камерного хора Органного зала и заведующей кафедрой хорового дирижирования в родном вузе Илону Степан). Сегодня он ушел от нас, но фамилия Стрезевых по-прежнему сохраняет свое «музыкальное звучание» – и не только в Кишиневе, но и за рубежом. В Академии музыки, театра и изобразительных искусств теперь учится уже его внук Миша, в оперном театре вместе со своей женой, любимицей публики певицей Светланой Стрезевой многие годы в оркестре работал его племянник Толя. Уехав в США, они и там заняли достойное место, как и их дочка Милана, ведущая сейчас концертную деятельность как пианистка-ансамблистка. В Академии музыки до сих пор успешно трудится и самый близкий Георгию Дмитриевичу человек, друг жизни и единомышленник – его жена Ирина Петровна Стрезева, та самая коренная москвичка, что и разделила с ним профессию хорового дирижера и передала их общую преданность музыке детям, Ане и Юре. Юра (кстати, один из самых первых моих учеников в Кишиневе и один из наиболее одаренных) и сегодня – активно работающий музыкант, обосновавшийся в Таллине (Эстония), где он руководит ансамблем. Как и он, от отца и матери восприняла «дирижерскую жилку» и Аня, которой отец не раз говаривал в шутку: «Будь ты мужчиной, из тебя получился бы хороший дирижер». В итоге Аня все же реализовала свое стремление сплотить вокруг себя целый коллектив музыкантов – но музыкантов юных, создав в 1994 году камерный ансамбль из своих учеников в лицее им. Рахманинова, где она преподает музыкально-теоретические дисциплины и заведует теоретическим отделом. Ансамбль этот уже почти сразу, в 1995 году, стал лауреатом Международного конкурса имени С.Прокофьева в Москве, а затем не раз выступал на сцене концертных залов, в том числе и за рубежом (в одном только Международном студенческом фестивале FIMU во французском городе Бельфоре ребята участвовали трижды, и всегда с успехом). И это при том, что сама эта музыкальная группа постоянно меняется по составу, что, с одной стороны, хорошо, поскольку она питается притоком все новых, свежих сил, с другой, – составляет определенную сложность, так как опыта новеньким подчас не хватает, да и аранжировки, которые Ане приходится в основном делать самой, приходится все время редактировать, варьировать в расчете на новые возможности или, наоборот, ограничения.

Все же главным в жизни Анны Стрезевой остается служение органу. Этот инструмент, который когда-то в шутку Томас Бичем весьма презрительно обозвал «механическим ящиком

вздохов», на самом деле по сущности своей и по роли в нашей жизни, как верно процитировала в своей интересной статье об Анне Стрезевой Родика Юнку, воспринимается как «o creație umană ce comunică direct cu divinitatea» («созданное человеком творение, которое напрямую общается с Божеством»). По своим возможностям он словно специально «запрограммирован» для этого – ведь не случайно он объединил в себе лучшие качества духовых и клавишных инструментов, и не случайно в его палитре есть даже регистр, носящий название «человеческий голос»: орган действительно сохраняет в своем звуке теплоту человеческого дыхания. В то же время он концентрирует в себе всю мощь целого хора голосов, охватывая звуковое пространство едва ли не планетарного масштаба (включая даже недоступные человеческому уху тоны, влияющие на нас незаметно для нас самих, чисто физиологически). А для Ани, когда она только начинала знакомство с органом, было интересно и то, что эта машина, устройство которой можно изучить, буквально прогуливаясь внутри его механизма, может не только подчинять себе человека – она способна и сама покоряться власти истинного музыканта-виртуоза. Такое мастерство, если вспомнить историю музыки, особенно ценилось в среде музыкантов – недаром молодой Бах когда-то пешком отправился в Любек, чтобы послушать знаменитого Дитриха Букстехуде и попытаться овладеть его приемами импровизации.

Импровизация на органе, лежащая на границе исполнительства и композиции, – еще одна редкая на сегодня область, в которой практикует Анна Стрезева. В свое время она самостоятельно начала ею заниматься, а позже посещала еще и курсы импровизации, которые вел известный органист и композитор Олег Янченко. И надо сказать, что с ее стороны было большой смелостью затронуть эту сферу музыкального творчества, владение законами которого для органиста представляет, по ее собственному мнению, «высший пилотаж». К импровизации надо быть подготовленным во многих отношениях: владеть в полной мере достаточной специфической исполнительской техникой (на органе, напомним, есть и мануалы, и педали), слышать всю звуковую палитру инструмента и умело планировать по ходу импровизации динамику и тембровую регистровку. Сюда же добавляется и еще такое непреложное условие, как знание законов музыкальной композиции, гармонии и приемов полифонического письма (которые, как известно, родились в рамках не устной традиции, когда произведение рождается непосредственно в процессе игры, а именно письменной!). И только лишь при соблюдении всех этих условий импровизация будет не просто пото-

ком случайных звуков, служащих спонтанному самовыражению, а логически и эмоционально воплощенным художественным артефактом. И только тогда импровизатора можно оценить не только как одаренного музыканта, артиста, но и как мыслителя и истинного Художника.

В этом плане личность Анны Стрезевой абсолютно неординарна, а в Молдове – и вовсе уникальна. Ибо ее импровизации не только интересны по музыкальному языку, стройны по своей логике, но и вполне самобытны и наполнены глубоким смыслом. Базой же для выявления таких ее способностей стало не только природное дарование, но и прекрасная музыкантская школа, которую она прошла в Кишиневе и Москве – начиная с первых шагов, когда она ребенком начала освоение мира музыки с занятий на фортепиано (и здесь она особенно благодарна своей замечательной учительнице, Татьяне Александровне Войцеховской), и позже, когда в старших классах средней специальной школы имени Е.Коки параллельно приобретала специальность теоретика просто потому, что ей, при ее пылливом уме и тяге к познанию всех тайн музыкального творчества, это было особенно интересно. И правда: кому не хочется в юности, с ее максимализмом, охватить все в той области, которой ты занимаешься? Так было и здесь – Аню не могли не привлечь новые, более широкие возможности глубже и подробней изучить шедевры мировой музыки, методы их анализа, а заодно на высоком уровне сложности осознать принципы гармонии и полифонии и овладеть техникой музыкального письма.

Да и позже, в Московской консерватории, куда она поступает как теоретик, когда она не оставляет в стороне эту специальность, защитив дипломную

работу об органных хоральных прелюдиях И.С.Баха, то есть на тему, напрямую связанную с ее исполнительскими интересами, одной областью познаний она не ограничивается. На сей раз ее жажду познания оказался способным утолить орган – инструмент, доселе ей недоступный. В Кишиневе тогда еще не было органа, но зато в Московской консерватории их было два, а это означало, что ей сразу довелось опробовать два совершенно разных инструмента, поскольку каждый орган по-своему неповторим, как неповторим и каждый человек и как неповторим мир в его явлениях и течении времени.

В этом смысле уже в те годы она, в своем первом соприкосновении с органом, почувствовала всю глубину его загадки – загадки инструмента, погружающего нас в Вечность и рождающего в нашем сознании иную оценку Времени, не измеряемого мерками обычного человеческого бытия, Времени мирового с совершенно иными его масштабами. Именно с ним мы соприкасаемся, когда слушаем великие шедевры органной музыки, многими из которых мы наслаждались именно в трактовке Анны Стрезевой, игравшей их в сольных концертах. Список их многоохватен и по жанру, и по стилю, и по именам авторов, причем программы свои она, как правило, строит, комбинируя произведения либо согласно временной перспективе эволюции музыкального искусства, либо в соответствии с характером исканий представителей разных исполнительских школ (например, немецкой и французской). Иногда в ее программах устанавливается своего рода «мостик», корреляция между разными эпохами, когда на афише соседствуют и Бах, и Лист с Вариациями на баховскую тему «Weinen, Klagen». Монографические концерты у нее не столь многочисленны – вспоминаются вечера, посвященные творчеству Пуленка, Мессиана, Баха, и при всем различии их стилей имена последних двух колоссов в мире органной музыки ассоциативно соединимы идеей истового служения Богу, церкви и божеству музыки.

Непререкаемый авторитет Анны Стрезевой – «амфитрионы Органного зала», как назвала ее уже упомянутая выше Родика Юнку, стимулировал появление не только множества похвальных отзывов о ней в прессе или часового фильма «Играет Анна Стрезева», созданного на телевидении. Настоящим знаком внимания к ней как исполнительнице и одновременно пробным камнем ее мастерства стали постоянно доверяемые ей премьеры, где за эти годы прозвучали многие сочинения для органа или с его участием, принадлежащие перу местных авторов – Л.Гурова, В.Загорского, Г.Чобану, Т.Згурану, А.Федоровой, Д.Киценко и др. Без нее не обходится ни один вечер с исполнением крупных вокально-инструментальных или хоро-вых сочинений – ораторий, кантат, ре-квиемов, где орган необходим. И здесь ей неоднократно приходилось включаться в общий коллектив вместе с капеллой «Дойна», Камерным хором Органного зала, с детскими хорами. Не раз до-водилась ей выступать и с солистами-вокалистами – М.Биешу, С.Стрезевой и др., с камерными оркестрами и ансамблями под управлением наших или приезжих дирижеров, с исполнителями на струнных и духовых инструментах (И.Жосаном, И.Захарией), на молдавских народных инструментах (В.Йову). Анна Стрезева – неизменный участник всякого рода фестивалей и праздничных

концертов: здесь и ежегодные выпуски Международного фестиваля «Zilele muzicii noi», фестиваля «Мэрцишор», и «Дни славянской культуры и письменности», «Дни русской литературы и духовности» – всего не перечислить. Имеет она и большой опыт самых широких гастролей. Многие из них осуществлялись в свое время по плану нашей филармонии, которой тогда еще принадлежал Органный зал. В результате имя Анны Стрезевой узнали в 80-90-е годы практически во всех городах бывшего СССР, где были установлены органы, – в Москве, Киеве, Минске, Риге, Таллине, Вильнюсе, в Пиунде и Ярославле, в Нижнем Новгороде (тогда Горьком), в Алма-Ате и Фрунзе (современный Бишкек), в Новосибирске, Омске, Иркутске, Днепропетровске... За рубежом география ее концертов охватывает такие страны, как Франция, Германия, США, Финляндия и, конечно, Румыния.

Ее активная деятельность – концертная, репетиционная и педагогическая – требует, безусловно, огромной затраты сил и все более не вмещается в рамки отведенного обычному человеку времени. И тем не менее Аня вынашивает новые, вполне определенные и интересные планы. Помимо расширения репертуара, преподавания, дирижирования и игры на органе, она давно мечтает об организации органной студии или органного класса – возможно, при Академии музыки, где она могла бы осуществить важнейший и широко известный завет: «Учитель, воспитай себе ученика». Но это – в будущем, и хочется надеяться, состоится. Пока же она соотносит свои проекты в основном с исполнительской практикой в стенах Органного зала, где ее окружает очень дружный коллектив энтузиастов – начиная с прежних лет, когда первым директором была Людмила Танмошан, и до сего дня, когда все

силы для укрепления родного гнезда прилагает его нынешний директор – Лариса Зубку.

Самых добрых слов из уст Анны Стрезевой в разговоре со мной удостоились и самые ее близкие помощники – те, кто обеспечивал в течение многих лет настройку, регулировку и ремонт ее любимого инструмента. В этом ряду – и ушедшие из жизни Герман Каструбин и Николай Ромашко, и уехавший в Венгрию Вячеслав Зинченко, и Иван Аркан, и, конечно, единственный работающий сегодня и нередко ассистирующий ей Валерий Бивол. Ей и самой не раз доводилось ассистировать органистам-гастролерам, выступавшим на ее родной сцене, что одновременно было не только помощью гостям в их игре, но и своего рода важной школой для нее самой. Постепенно расширяя круг знакомств по ходу своих собственных концертных поездок и гастролей в Кишиневе других музыкантов, Аня и сама вошла в неофициальное сообщество собратьев по профессии, и сегодня уже она нередко участвует в приглашении к нам друзей-исполнителей для выступления в Органном зале.

Вообще хочется заметить, что расхожая фраза – «незаменимых людей не бывает» – кажется особенно абсурдной, когда мы говорим об Анне Стрезевой. Сегодня без нее нельзя представить ни концертную, ни музыкально-педагогическую жизнь Кишинева. И как необходимо с нашей стороны создать все условия для того, чтобы она и впредь могла сохранять свойственные ей активность и качество настоящего музыкального деятеля и просветителя! Пока что ей помогали только ее собственная способность выживать в нынешних жестоких условиях и при всей разносторонности интересов необыкновенная целеустремленность в преодолении препятствий. Именно они вывели ее и на вершины мастерства органного исполнителя и, не побоюсь сказать, на вершины музыкального Олимпа. Со своей стороны, переслушав в жизни немало талантливых, ярких органистов (в том числе и зарубежных), могу сказать, что уровень, который демонстрирует на своих концертах Анна Стрезева, ничуть не уступает их уровню, а порой и превышает его. И это вполне естественно: ведь она – истинная и бескорыстная подвижница в своем деле, настоящий приверженец нашего искусства, она – из числа тех, для кого музыка, по ее собственным словам, «культ, идол, Бог». В интервью, данном ею как-то Раисе Казаковой, я нашла очень важные для всех нас слова: «Нигде нет такой музыкальной культуры, как у нас в Молдове. Когда люди работают только за деньги – это одно. А когда на средства собственного духа – это другое». Думается, такое высказывание – важный штрих к портрету Анны Стрезевой. Оно дает представление о светлой и незаурядной натуре этой милой женщины как о человеке с доброй, открытой миру душой альтруиста, человеке беспредельно честном перед Богом, подарившим ей особый талант и энергию и направившим ее на облагораживание других человеческих душ и приобщение их к безграничному музыкальному космосу. И в этом она видит собственную высокую миссию, которой она неотступно следует, отдавая свой труд и всю свою жизнь родной для нее Молдове. И как красноречиво говорят о признании этого труда лирически-восторженные заголовки всех материалов о ней! В одном из таких, озаглавленном «Она в присутствии любви и света», мне понравилась ее характеристика, переданная через собственные слова Ани, которая свою преданность музыке очень образно выразила словами Марины Цветаевой, сказавшей как-то, что только музыка и способна «по ниточке добром одолевает зло изнутри».

Заслуженно удостоенная еще в 1993 году титула *Maestru în Artă*, Анна Стрезева давно переросла свое почетное звание, и хотя, по-видимому, люди, занятые политикой и экономикой в коридорах власти, этого словно не замечают, для нас – музыкантов и широкой публики – она давно уже настоящая Народная Артистка. И это уже не просто звание, но главная для нее оценка вклада в культуру Молдовы той, которая покорила орган ради музыки, направленной, если пользоваться словами Иосифа Бродского, «прямо в ухо Всевышнего», ради музыки, устанавливающей незримую связь между мировым космосом и микрокосмосом человеческой души.

Кочарова Галина Варпановна,
doctor în studiul artelor, profesor universitar
AMTAP, Maestru în Artă
12 aprilie 2010

Ai noștri în Europa

Pe parcursul ultimilor ani, a devenit o tradiție ca trupa artistică a Teatrului Național de Operă și Balet să ducă faima acestui meleg peste hotarele țării. Anul acesta, în perioada 12 februarie-14 aprilie, trupa, în colaborare cu teatrele lirice din România, Marea Britanie, Olanda, Albania, Federația Rusă și Italia, a prezentat publicului olandez opera *Norma de Bellini*, *Traviata de G.Verdi* și *Requiem de Mozart*. La realizarea acestui proiect, colectivul teatrului nostru a conlucrat cu marele dirijor italian Marco Boemi, cu tenorul român Călin Brătescu, cu soprana rusă Irina Dzhioeva etc. La întoarcerea acasă, am solicitat impresiile câtorva dintre participanții la turneu.

Și trupa de balet a teatrului nostru în perioada 12-19 aprilie curent s-a aflat într-un turneu în Spania, unde a prezentat 5 spectacole "Frumoasa adormită", conform contractului de colaborare încheiat între Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău și Grandes Eventos Artísticos SLU. Contractul în cauză a făcut posibilă realizarea cu succes a acestui proiect cultural, spectacolele fiind mult apreciate atât de spectatorul spaniol, cât și de producător, care și-a exprimat dorința organizării în viitorul apropiat al unor noi turnee. În acest turneu, trupa noastră de balet a avut posibilitatea să evolueze cu mult succes pe marile scene din Madrid, Tarragona, Huesca, Valladolid, Logrono.

Prestanța artistică a trupei Teatrului de Operă și Balet din Chișinău în turneele sale peste hotare în repetate rânduri a demonstrat valoarea profesională a colectivelor noastre, spectatorul european convingându-se că artiștii moldoveni sunt capabili să facă față celor mai riguroase exigențe artistice ale zilei de astăzi.

Nicolae Dohotaru, Maestru în Artă, prim-dirijor al Teatrului Național de Operă și Balet:

Cred că acest turneu a fost, în primul rând, o școală de rezistență pentru artiștii noștri. Am mers în turneu cu un program concertistic divers și, totodată, complicat (*Norma*, *Traviata* și *Requiem*), pe care, timp de două luni, l-am prezentat publicului în fiecare zi, în sălile de spectacole din orașele Amsterdam, Rotterdam, Hindhoven, Apeldoorn, Haaga, Gouda ș.a. Spre marea mea satisfacție, participanții la proiect au susținut acest examen cu brio, demonstrând că posedă un înalt nivel profesional.

Am avut onoarea să dirijez toate trei spectacole cu care a evoluat colectivul artistic al Teatrului Național de Operă și Balet. În plus, am avut fericirea să colaborez cu artiști de mare valoare, cu renume mondial: Marco Boemi (dirijor, Italia), Călin Brătescu (tenor, România), Irina Dzhioeva (soprano, Federația Rusă) etc. În mod deosebit m-a bucurat evoluția solistului Teatrului Național de Operă și Balet Valeriu Cojocaru (bas), care a interpretat, zece zile la rând, partitura lui Orovoso din opera *Norma* de V.Bellini, dând dovadă de o școală academică foarte bună și o mecanică a cântului bine pusă la punct. A uimit plăcut atât colegii, cât și publicul cu prestarea sa profesională și, bineînțeles, cu rezistența și perseverența de care a dat dovadă, pentru acestea fiind numit - jumătate în glumă, jumătate în serios - „omul de fier”

Vreau să menționez în mod special opera *Traviata* de G.Verdi. În cadrul ei a participat pleiada tinerilor noștri artiști: Marina Radiș, Valeriu Caradja, Ion Timofti, Iurie Gâscă, Artist Emerit, Oleg Țibulico, Rodica Picireanu. Succesul de care s-a bucurat această operă se datorează, în primul rând, evoluării profesionale a întregii echipe artistice, și nu doar a soliștilor, ceea ce a fost înalt apreciat de către public.

Am dirijat și *Requiem* de Mozart. Mozart este un compozitor cu totul deosebit, este un geniu a cărui muzică o descoperi la fiecare interpretare. Consider o onoare de a dirija o lucrare de asemenea rang ca *Requiem*. Prezentarea ei a fost considerată una foarte reușită, soliștii dând dovadă de o incontestabilă măiestrie și o bună cunoaștere a stilului mozartian.

Elena Gherman, Artista a Poporului, soprano:

În turneul din Olanda, am avut onoarea să interpretez creații de W.A.Mozart. Concertele denumite „O seară cu muzica lui Mozart” erau divizate în 2 părți. În partea I - arii și uverturi din creația lui Mozart (*Duetul Donnei Anna* cu *Don Giovanni* din opera *Don Giovanni* și *Agnus Dei* din *Missa Încoronării*), în partea II - soprano din *Requiem*.

Până la aceasta, am interpretat *Requiem* de nenumărate ori, cu diverși dirijori și orchestre, dar această evoluare a fost cu totul deosebită. Și aceasta grație maestrului Nicolae Dohotaru, care a citit partitura nu doar foarte corect, ci și foarte nuanțat, foarte expresiv. Nu pot să nu menționez frumoasa evoluție a orchestrei în frunte cu maestrul de concert Igor Ersac, Maestru în Artă, și a corului condus de Marin Balan, care s-au prezentat la un înalt nivel, demonstrând și de această dată capacitatea interpretative de performanță.

Am creat o adevărată echipă împreună cu colegii mei Nadejda Stoianov, Nicolae Bantea și Viorel Zgardan, care au interpretat cu multă dăruire de sine partitura la *Requiem*. A fost o adevărată conlucrare între soliști, dirijor, orchestră și cor, ca rezultat creându-se un feedback între grupul artistic și spectatori, care au apreciat înalt reprezentațiile noastre. Indiscutabil, reușita acestui turneu, în primul rând, se datorează calităților interpretative, prestației de mare valoare a artiștilor și menținerii stilului mozartian, o condiție de prim plan, care a contribuit substanțial la transformarea fiecărei reprezentații într-o sărbătoare în deplinul înțeles al acestui cuvânt.

Marina Radiș, soprano:

În Olanda, am avut onoarea să evoluez în rolul Violettei din opera *Traviata* de G.Verdi. A fost o adevărată școală pentru mine, deoarece pentru întâia oară am conlucrat cu trei dirijori - Nicolae Dohotaru, Marco Boemi, Alessandro Biccini (asistentul lui Marco Boemi), fiecare ma Din acest motiv, fiecare performanță era ca o nouă variantă a rolului, în care erai solicitat să te manifesti ca un adevărat profesionist, împreună cu dirijorul și colegii soliști, trăind fiecare moment ca o experiență unică. Spre bucuria și, bineînțeles, satisfacția noastră, publicul a fost foarte receptiv și primitor. Am simțit pe viu că cei prezenți la spectacole, de fiecare dată, sunt impresionați de evoluția artiștilor.

Din colaborarea și frumoasa conlucrare pe care am avut-o cu maestrul artei lirice și dirijorii occidentali, am învățat să lucrez, să fiu perseverentă și, de la spectacol la spectacol, să însușesc calitatea de a munci cu plăcere și a ieși învingătoare în orice situație. Sunt sigură, și colegii mei de trupă, indiferent de vârstă și de experiența acumulată până acum, au avut de câștigat, - și în aspect profesional, și în aspect uman - evoluând în cadrul acestui interesant turneu.

Lina ȘEVELIOVA: „Julietta este un etalon al adevăratei iubiri...”

La 18 martie curent, chișinăuienii au avut posibilitatea să vizioneze baletul „Romeo și Julieta” a celebrului compozitor rus Serghei Prokofiev, spectacol care de mai mulți ani face parte din grila repertorială a Teatrului Național de Operă și Balet. De data aceasta însă, publicul a văzut în scenă o distribuție unică, interpreții reprezentând talente din rândurile celei mai tinere generații a trupei: Natalia Corotcova, Anatolie Ustimov, Tudor Tudose, Mariana Rusu etc. În rolul Julietei a debutat Lina Șeveliova, tânără absolventă a Colegiului Național de Coregrafie din Chișinău, care a însușit tainele profesiei fiind îndrumată de experimentata profesoară Elvira Kerner. Calitățile native și insistența Linei au ajutat-o să însușască o tehnică și să atingă măiestrie de invidiat, ceea ce a și evidențiat-o printre alți tineri și i-a croit drum spre scena Teatrului de Operă Balet.

În acest debut, tânără dansatoare a reușit să imprime rolului Julietei o tratare individuală, dansând cu pasiune și imbinând în caracterul eroinei sale sinceritatea specifică unui copil și iubirea unui om matur, devotat sentimentului său până la sacrificiu. Spectatorii au remarcat totala identificare a Linei cu Julieta și, cu siguranță, mulți dintre cei prezenți în acea seară la spectacol și-au dat seama că potențialul ei artistic, fiind însoțit de o muncă asiduă, îi poate asigura o carieră de succes. Fiind abia la începutul biografiei sale de creație, ea a demonstrat că știe a munci cu adevărat. Și această dăruire de sine profesiei pe care și-a ales-o, într-adevăr, se poate solda cu rezultate dintre cele mai frumoase.

La sfârșitul spectacolului, în timp ce Lina își revenea din copleșala dansului, i-am stat alături cu câteva întrebări.

- Julieta nu-ți pare un personaj învechit pentru secolul XXI?

- Faci aluzie la faptul că astăzi mulți tineri nu cred în existența unei adevărate iubiri? Eu cred! Și, sunt sigură, mulți cred. Imposibil să nu creadă... Fără dragoste, omul nici nu se poate considera om în deplinul înțeles al cuvântului. Julieta este un personaj pentru care timpul nu înseamnă nimic. Dimpotrivă, Julieta înseamnă foarte mult pentru oricare perioadă de timp al civilizației umane. Cât privește capacitatea de a iubi și de a rămâne devotată sentimentului său, ea poate fi etalon și pentru prezent, și pentru viitor.

- Vrei să zici că te-ai simțit bine în rolul unei tinere care a trăit și a iubit cu patru secole în urmă?

- M-am simțit minunat! I-am înțeles sentimentul, de aceea am încercat din toate puterile să mă transpun total în acțiune, să trăiesc ceea ce a trăit ea. Altfel, nici nu aș fi putut să dansez această partitură.

- Cei care ți-au privit dansul, au remarcat acest lucru. O asemenea dăruire dansului vorbește despre faptul că profesia îți place mult.

- Îmi place foarte mult! Cel mai curios e că mama a fost cea care m-a povățuit s-o aleg. Altfel, se putea întâmpla nici să nu mă gândesc la ea. Pe când mama a dorit foarte mult să mă vadă pe scenă. Treptat, dorința ei a devenit și a mea. Acum, visul nostru a devenit o realitate...

- Și cum îți vezi viitorul, ce ai dori să realizezi?

- Îmi doresc foarte mult să activez în domeniul artei coregrafice clasice, să mă manifest ca o bună solistă. Îmi dau seama că perfecțiune în artă nu există, dar voi tinde mereu să-mi perfecționez dansul. Pentru un viitor mai îndepărtat, nu exclud și cariera de profesoară de specialitate. Mi-ar plăcea să îndrumez și eu cât mai mulți tineri dansatori, care să devină promotori ai artei coregrafice naționale.

- Acum, când trăim în mileniul III, nu ți se pare demodată arta baletului?

- Deloc! Ba chiar aș spune că astăzi arta baletului e în vogă. În Europa, în Rusia, și nu numai, e chiar prestigios să mergi la un spectacol de operă sau balet. În Moldova, actuala situație economică creează mari piedici în dezvoltarea și valorificarea artei naționale, însă, nu mă îndoiesc, mai devreme sau mai târziu, va veni timpul când și la noi arta va prospera și va fi apreciată la justa ei valoare.

Consemnare:

Tatiana POPA,

redactor-coordonator

al Teatrului Național de Operă și Balet

Iurie CANAȘIN: "Trebuie să corespundem timpului în care trăim..."

- Toamna trecută, știind că în luna septembrie ați împlinit un număr rotund de ani, cei pasionați de arta plastică așteptau să inaugurați o expoziție personală atunci, însă ați făcut-o abia primăvara aceasta, în preajma Paștilor. Ați dorit asta în mod intenționat, altfel spus, amânarea expoziției are vreo legătură cu semnificativa noastră sărbătoare creștină?

- Anume așa este. Pentru mine, această mare zi este mult mai importantă decât ziua apariției mele pe lume. De aceea, am dorit să consacru expoziția Învierii Domnului, mai ales că o bună parte din lucrări au o conotație religioasă.

- Acest lucru, sunt sigură, l-au sesizat mulți dintre vizitatori, în primul rând, cei neștrăini credinței. Cât mă privește, îndeosebi am remarcat "Ducerea Crucii", lucrare ce m-a făcut să rămân mai îndelung în fața ei, pentru a medita a câta oară în viața mea la un subiect ce ține de oricare om: crucea pe care avem a o duce fiecare în viața noastră pământească...

- Este o foarte serioasă problemă existențial-filozofică, problemă ce poate fi percepută în mod adecvat doar în baza unor sănătoase și trainice principii morale. Un om de o înaltă moralitate își va purta cu demnitate crucea, oricât de grea ar fi; alt om, cu o moralitate șubredă, nu va purta nici una mai ușoară...

- Probabil, vă referiți la măsura respectării de către fiecare om a celor zece porunci... Dacă da, cum le-ați raporta pe acestea la propria dumneavoastră viață, inclusiv la cea a omului de creație Iurie Canașin?

- Ca o parte componentă a existenței mele chiar din momentul din care, copil fiind, maică-mea, Dumnezeu s-o odihnească, mi-a insuflat că mai am un Tată (tatăl meu a căzut pe câmpul de luptă pe când aveam trei ani), care se gândește la mine și-mi poartă de grijă. Atâta doar că eu nu-l pot vedea. Mama provenea dintr-o familie profund credincioasă; un unchi al ei, preot, a fost represat de regimul sovietic ateist și împușcat anume pentru că propovăduia supremația lui Dumnezeu. De aceea, în casa noastră totdeauna a dăinuit spiritul creștin. Am crescut cu rugăciuni adresate lui Dumnezeu și cu încrederea că, în momente grele de viață, El neapărat mă va ajuta.

- Și s-a întâmplat cu adevărat?!

- Totdeauna, mai ales în situațiile care au ținut de destinul meu artistic. Deși eram bun la desen din copilărie, m-am dus la o școală de construcții, pentru ca, lucrând în acest domeniu, să pot fi un mai bun sprijin pentru mama și soră-mea. După absolvirea ei, am fost trimis să lucrez la construcția uzinei de ciment din Rezina. În pauze, deseori făceam schițe de portret ale colegilor de brigadă. Conducătorul brigăzii, cunoscând

faptul că o ducem cam greu în familie, într-o zi i-a adunat pe toți muncitorii, a pus în mijloc cușma și a zis: "Băieți, să punem mână la mână și să-l ajutăm, flăcăul trebuie să învețe altă meserie!". Cred că nu atcineva decât Însuși Dumnezeu i-a insuflat să facă acest gest. Mai departe. Venind la Chișinău, la școala de pictură, aici aflu că e nevoie să ai o oarecare pregătire, pe care eu n-o aveam. Vă imaginați cât de mult m-am întristat?! Directorului de atunci al Școlii "I.Repin", Alexandru Maicov, văzându-mi fața amărâtă, i s-a făcut, probabil, jale de mine și a hotărât pe loc să-mi dea o șansă, propunându-mi să merg în parc, să fac câteva schițe ale Clopotniței și să i le arăt. Când le-a văzut, mi-a permis să dau examenul de admitere. Dar la specialitate, în concurență cu ceilalți pretendenți, toți cu pregătirea necesară, nu am reușit să iau mai mult decât nota 3. Deci, după numărul de puncte acumulat nu am putut fi primit, în schimb - și asta iarăși nu s-a putut întâmpla fără ajutorul Celui de Sus - mi s-a oferit posibilitatea să frecventez lecțiile timp de jumătate de an, pentru a demonstra de ce sunt capabil, după care sau voi fi trimis acasă, sau, dacă într-adevăr voi merita, voi rămâne. Ei, peste această jumătate de an, am devenit student și, printre altele, am absolvit școala cu mențiune.

- Fiindcă am ajuns aici, să le spunem cititorilor un detaliu, după mine, curios și chiar, poate, semnificativ: că mai târziu, în anii '70, o bună perioadă de timp ați fost directorul Școlii de Arte Plastice "I.Repin".

- Dacă-i așa, aș vrea să se mai știe că această școală a început să poarte numele lui Alexandru Plămădeală din inițiativa mea. Propunerea îmi aparține și sunt fericit că a fost acceptată. Pentru că Alexandru Plămădeală este nu numai autorul cunoscutului monument al lui Ștefan cel Mare și Sfânt din centrul capitalei țării, lucru pe care, de altfel, nu toți îl cunosc. Alexandru Plămădeală a făcut extraordinar de mult în domeniul instruirii artistice a tineretului talentat din ținutul nostru, din 1919 până în 1937 fiind director al Școlii de Arte Frumoase (astăzi

Blândul Păstor

- Colegiul "A. Plămădeală") din Chișinău. A fost și fondatorul Pinacotecii municipale, nemaivorbind de multe altele pe care a reușit să le facă în destul de scurta sa viață, pentru că a trăit doar 52 de ani.

- La acest capitol, memorie, aș vrea să ne referim și la alt artist plastic, plecat dintre noi relativ recent, puțin mai bine de un deceniu în urmă. Îl am în vedere pe Mihai Grecu, o personalitate înalt apreciată și în țară, și în afara ei. Mass-media de la noi a scris de mai multe ori despre dorința fiicei lui, a ceramistei Tamara Grecu, moștenitoarea unui mare număr de lucrări ale tatălui său, de a-i transforma atelierul într-un muzeu privat. Deoarece în Moldova nu există un precedent, peste tot unde s-a adresat cu această propunere i s-a dat un răspuns negativ. Dacă ar fi să vă pronunțați la temă, ce ați zice?

- Faptul că la noi nu există un precedent, nu înseamnă că nu o putem face. Cu atât mai mult, cu cât Mihai Grecu îl merită întru totul. Apropo, muzee private sunt în mai multe țări, chiar și în unele învecinate, ca România, Polonia, Franța. Un asemenea muzeu la noi ar putea să devină un foarte interesant centru de artă și cultură, atractiv și pentru oaspeții de peste hotare, pentru turiști, dar, în ultimă instanță, și pentru noi înșine. Am avea posibilitatea să vedem lucrările maestrului oricând am dori, nu doar o dată în cine știe câți ani, la vreo expoziție organizată cu un anume prilej. Din punctul meu de vedere, consider că actuala guvernare ar face un lucru și frumos, și valoros, luând în vizorul său și această problemă, mai ales că soluționarea ei nu este atât de complicată și nici costisitoare. Ar fi un temei de mândrie pentru întreaga țară.

- În acest context, nu pare a fi complicată sau costisitoare nici amplasarea în perimetrul Chișinăului a sculpturii Blândul Păstor, al cărei autor sunteți. Și totuși, după câte știu, acest lucru este amânat de mai mulți ani, deși nu o dată s-au purtat discuții, s-au luat decizii, ba chiar, după câte știu, a fost ales și locul pentru Păstor - spațiul din preajma Catedralei "Nașterea Domnului"...

- De la acele discuții și decizii s-a perindat aproape un deceniu. Nu voi ascunde, situația mă întristează nespuse, deoarece Blândul Păstor este pentru mine - și ca om, și ca profesionist - o lucrare cu totul aparte, la care țin în mod deosebit.

- Puteți să ne spuneți de ce?

- În acest caz, trebuie să revenim la perioada de timp când planeta noastră se afla

Poetul Grigore Vieru

În preajma unei nemaipomenite sărbători - împlinirea a două milenii de la Nașterea lui Iisus Hristos, un excepțional prilej pentru întreaga omenire de a cugeta asupra modului său de viață, asupra sensului vieții în general. Atunci, se scria, se medita, se discuta mult asupra evenimentului, asupra importanței lui pentru noi, pământeni. Într-o duminică, mergând spre atelier, am simțit în interiorul ființei mele o stare necunoscută până atunci: parcă aș fi vrut să fac ceva extraordinar, ceva care să ajute lumea să devină mai bună, mai înțeleaptă. Ajuns în atelier, m-am așezat în fața mesei de lucru, mi-am făcut semnul Crucii și m-am rugat: "Doamne, ajută-mă, spune-mi ce aș putea să fac?!". Și în fața ochilor mi-a apărut deodată o icoană medievală din care mă privea El. Mâna a luat creionul și s-a întins spre foia de hârtie din față. În primele clipe, nici nu conștientizam ce creionez. Când am terminat, aveam în fața ochilor chipul lui Iisus Hristos, Blandul nostru Păstor, și în acea clipă mi-am dat seama că nu am văzut acest subiect realizat în bronz, piatră sau în alt material. De aici au pornit lucrurile. Inițial, am făcut câteva modele mici, pentru a găsi o formulă cât mai interesantă, mai expresivă. Apoi am luat un credit bancar și am început să lucrez la un monument în bronz, pe care am hotărât să-l dăruiesc Ierusalimului, locul pe unde au pășit picioarele lui Iisus Hristos.

- Și, după câte știi, ai reușit...

- Printre altele, mult mai ușor decât mi-am închipuit, lucru în care de asemenea îndrăznesc să întrevăd voia Domnului. Ambasadorul de atunci al Israelului în Moldova a reacționat imediat la scrisoarea pe care i-am adresat-o, făcându-mi o vizită și mărturisindu-mi că a rămas surprins de propunerea mea - până atunci, nu avusese nici o propunere particulară de acest gen. În trei luni, sculptura a fost gata. După care l-am invitat pe Înalțul Prea Sfințitul Vladimir și un grup de preoți s-o vadă și să-mi binecuvânteze intenția. Ei mi-au sugerat să mergem la președintele de atunci al țării, dl Lucinschi, pe care ideea de a dăruia sculptura Ierusalimului, într-un fel, chiar l-a entuziasmat. Bineînțeles, a susținut-o, ba mai mult, a telefonat personal în Israel, apoi a făcut tot ce a fost posibil ca, plecând încolo pentru a duce sculptura, să nu avem probleme cu transportul, cazarea și așa mai departe. În felul acesta, dorința mea s-a împlinit și

În sala de expoziții

sculptura a ajuns în spațiul primei biserici creștine construite la Ierusalim după Înălțarea lui Iisus Hristos la Cer... Acasă lăsasem a doua variantă a Păstorului, pentru Chișinău.

- Cel puțin, în opinia mea, nu văd nici un motiv din care monumentul nu ar putea să împodobască peisajul urbanistic al capitalei țării noastre.

- Pot răspunde cu o frază folosită de mulți în situații de acest gen: probabil, nu a fost să fie...

- Și asta în situația când nu ați cerut nimănui nici un ban, când a fost găsit locul potrivit pentru amplasarea monumentului și, în plus, însăși procedura amplasării nu este atât de complicată...

- Nu exclud - și asta e și mai trist! - că noi, cu moralitatea de astăzi, nu suntem gata, în modul cel mai sincer, să-l primim în mijlocul nostru pe Iisus Hristos. Da, avem icoane în case, da, ne ducem la biserică, da, ne sfințim locuințele, ba chiar și mașinile, însă nu mai mult decât atât, acestea fiind, de fapt, lucruri formale, fără impacturi cu adevărat benefice pentru modul nostru de viață, pentru spirit.

- Acum, ce e cu sculptura?

- Se prăfuiește în hala uzinei nr.4 de articole de beton armat...

- Știu că l-ați cunoscut bine pe regretatul Grigore Vieru, că i-ați făcut un bust în anii lui mai tineri, iar după aceea, inclusiv în ultimul timp, mai multe sculpturi, dintre care vreo cinci le-ați prezentat la actuala expoziție. Cunoscând acest lucru, așteptam să vă aflu printre participanții la concursul pentru bustul lui Grigore Vieru pe Aleea Clasicilor. De ce ați fost lipsă?

- Pentru că acest concurs a fost anunțat, să zicem așa, cam în surdină, eu aflând despre el cu întârziere, cu totul întâmplător. Iar aflând, nu am dorit să mă încadrez. Și iată de ce. Nimeni nu s-a apucat să facă un bust al poetului a doua zi după ce el s-a mutat în lumea celor veșnice. Să-l facă anume pentru că Grigore Vieru e un mare poet și o merită. S-au apucat de acesta abia când s-a anunțat concursul și suma ce se oferă.

Eu n-am dorit să mă implic în această împărțală. În general, s-ar fi convenit ca bustul lui Grigore Vieru să fie făcut fără nici un fel de bani, sau doar pentru atât cât ar fi costat materialul, în rest - din dragoste și respect față de ilustrul nostru compatriot.

- În schimb, ați participat la concursul în legătură cu un monument consacrat tragicilor zile de 7 aprilie, pe care l-a câștigat Tudor Cataraga. Ce-i drept, i-am auzit pe mulți, inclusiv oameni din breaslă, spunând că nu e o variantă potrivită respectivului eveniment și nici respectivului loc.

- Tudor Cataraga este un sculptor talentat, dar, după ce l-am felicitat, l-am rugat să-mi

Recviem

descifreze semnificațiile monumentului. Și, dacă eu am nevoie de acest lucru, ce să zici de alții, de oameni neinițiați? La sigur, majoritatea se vor întreba: "Ce o fi însemnând aceste scândurele retezate?"

- Dumnealui este cunoscut ca un artist plastic cu alură modernistă, manieră care, firește, nu a putut să nu se imprime și în această lucrare...

- Dar sculptură modernă nu înseamnă sculptură deformată! Fac această declarație nu pentru că nu mi-ar plăcea acest stil. Ba dimpotrivă, îmi place! L-am studiat în mod foarte serios, îndeosebi creația englezului Henry Moore, un clasic al sculpturii moderne, fondatorul unei școli de modernism, el fiind considerat unul dintre cei mai mari artiști contemporani. Apropo, este autorul unor sculpturi monumentale inspirate de creația lui Brâncuși! Henry Moore a adunat o echipă internațională de sculptori din mai multe țări ale lumii, creând împreună cu ei lucrări în care, deși sunt executate în

stil modern, se simte cum pulsează viața. Eu nu accept modernismul rece, lipsit de emotivitate. Ceea ce tocmai pare să fie cazul sculpturii câștigătoare la concurs a lui Tudor Cataraga. Referitor la ea, vreau să mai spun că autorul ei s-a abstractizat total de locul în care va fi amplasat monumentul, lucru inadmisibil. O sculptură monumentală neapărat trebuie să armonizeze cu spațiul în care este amplasată. Din punctul meu de vedere, alegerea făcută de juriu lasă de dorit în toate sensurile. Când este vorba despre monumente pentru spațiul unui oraș, experimentele sunt riscante. Ceea ce nu înseamnă că nu aș accepta experimentele. Ba le accept, însă până la o limită, până nu le scapă sensul, esența. Bineînțeles, tot ceea ce spun este subiectiv, nu mă pretind

Columna

adevărul în ultimă instanță. Este un punct de vedere, alături de altele.

- Dumneavoastră ați prezentat la concurs două proiecte...

- La care am lucrat luând în considerare anume acel spațiu concret și ținând cont de arhitectura edificiilor din jur, de toate elementele din teritoriul respectiv, dar și de spațiile adiacente. Cel dintâi proiect reprezintă o clopotniță simbolică, mai bine zis, un arc-clopotniță, cu o cruce în vârful ei, această formă fiindu-mi inspirată de faptul că țara noastră e una creștină. Din interiorul arcului iese fălăind din aripi un cârd de cocostârci, zborul lor însemnând libertatea țării. Pe frontispiciul arcului am conturat stema Republicii Moldova. Ideea principală: în fiecare zi de 7 aprilie, de acum înainte și totdeauna, dangătul clopotului ne-ar fi readus în memorie dezastruosul eveniment din istoria poporului nostru. Și, așa precum mulți dintre cei care ne vizitează, inclusiv delegații oficiale din diferite țări ale lumii, merg să depună flori la monumentul lui

Ștefan cel Mare și Sfânt, la fel ar fi putut veni și la acest monument, ca să tragă un dangăt de clopot în memoria acestei zile. Al doilea proiect întrușchipează figura unei femei, simbolul Libertății, care se înalță în mișcare spre un cerc ce reprezintă stema Uniunii Europene. Femeia se află în centrul compoziției, pe un postament cu crâmpoie din trecutul nostru. În stânga și în dreapta ei sunt situați doi piloni care, sus, se apropie unul de altul, formând un arc încununat de stema Uniunii Europene, spre care parcă zboară mâinile femeii. Compoziția este un simbol al țării întregite în spațiul comun european.

- Îmi dau seama, ați investit foarte mult în aceste două proiecte - atât în aspect profesional, cât și uman - și vă consider firească dorința ca eforturile să nu fi fost zadarnice... Înțeleg și amărăciunea că, după cum v-ați exprimat mai sus, nu a fost să fie... Rigorile oricărei competiții sunt dure. Pe de altă parte, sunteți autorul unor monumente care împodobesc orașe din mai multe țări ale lumii, iar sculptura Golgota Neamului este amplasată chiar în sediul UNESCO de la Paris. Acasă, la Valea Morilor din Chișinău,

care ați spus mai sus, ați reușit să vă manifestați ca un artist plastic polivalent, - la expoziția curentă ați mai expus lucrări grafice și pictură - realizând performanțe profesionale de invidiat. Cum vă simțiți astăzi, după atâtea prin câte ați trecut și atâtea câte ați făcut în viața de până acum?

- După această expoziție personală, a 28-a, trăiesc o stare cu totul nouă: parcă a venit un necunoscut care vrea să-mi ocupe locul, și tot mă înghesuie, mă împinge de pe locul unde mă aflu... Și sunt întăritat, sunt curios să aflu cine este și ce vrea el de la mine...

- Vă exprimați într-un limbaj metaforic... Nu vreți să spuneți același lucru în limbajul tuturor?

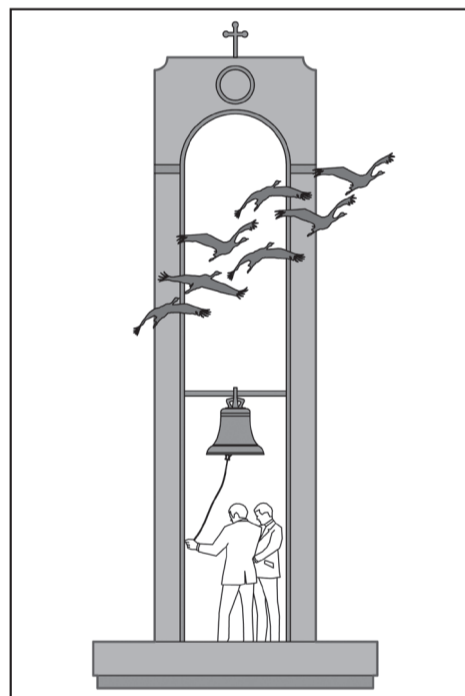
- Cea mai importantă latură a creației, după mine, este să fii diferit. Și uite că eu simt necesitatea de a fi altul sau, cel puțin, de a încerca să fiu altul decât am fost până acum. Sufiul timpului de astăzi e altul decât cel al timpului de ieri, eu simt acest lucru. Aș vrea să mă apuc de ceva absolut în altă manieră decât am lucrat până acum. Ceva în altă formă, pentru că timpul permanent

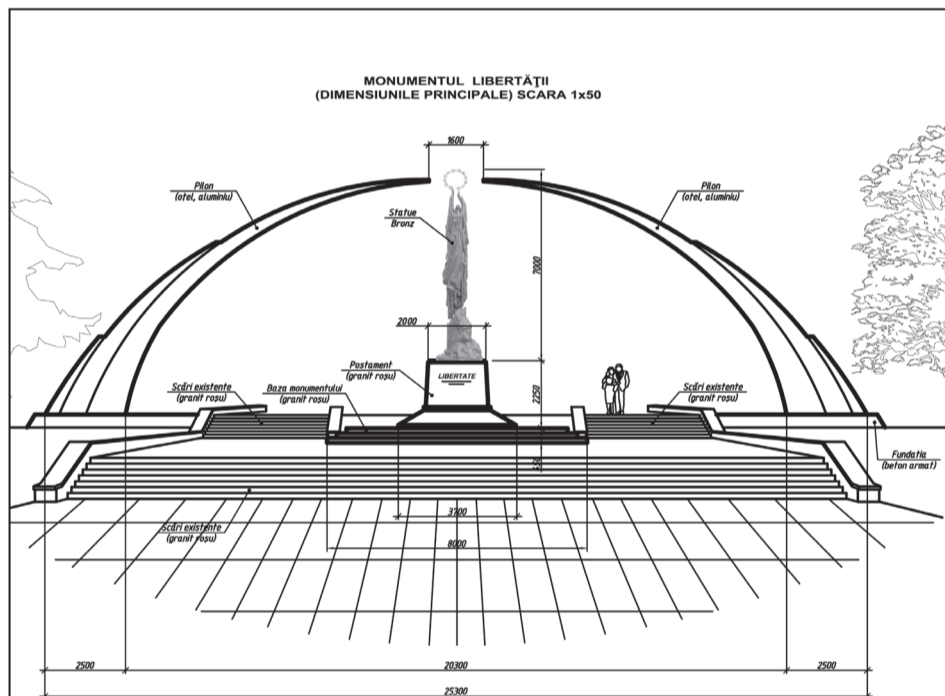
Maica Domnului cu Isus

lectualii, mai puțin afectați de goana după ban, la fel și cei mai activi cetățeni ai țării, indiferent de faptul ce profesie și ce vârstă au. Cu alte cuvinte, toți cei care sunt gata să îmbunătățească starea de lucruri din țară, conștienți de faptul că numai așa ne putem salva ca neam, numai așa putem deveni un stat civilizat.

- Dumnezeu să ne ajute... Și pe dumnea-voastră, și pe noi, toți ceilalți care ne dorim cu adevărat aceste schimbări...

Arcul Libertății

Libertate

Nostradamus

Consemnare:
Anastasia RUSU-HARABA

de mai mulți ani se înalță memorabilul monument consacrat Doinei și lui Ion Aldea-Teodorovici. După mine, suficiente mărturii ale valorii muncii unui artist plastic.

- Rog să fiu înțeles corect: când am vorbit ceea ce am vorbit în legătură cu rezultatele concursului în cauză, nu a fost vorba de un orgoliu, cu atât mai mult - de invidie. Mi-am expus opinia în cunoștință de cauză, ca profesionist, - am o experiență în domeniu de 45 de ani! - apoi și ca un om care ține mult la orașul în care trăiește. Și cred că s-ar cuveni să mai luăm în calcul faptul că este vorba nu despre un careva oraș, ci despre capitala țării. Orice monument instalat în perimetrul ei trebuie să conțină un mesaj clar pentru oricine va trece pe alături sau se va opri în fața lui ca să-l privească mai îndelung. Să nu-l credem pe acest trecător incapabil de a înțelege frumosul, de a-l aprecia și a-l savura.

- În cei 45 de ani de activitate, despre

se schimbă, și nu avem dreptul să rămânem în urma lui.

- Vorba cronicarului: nu timpurile sunt subt noi, ci noi subt ele...

- Și ca să ne trăim omenește, cu demnitate, timpul hărăzit nouă de Dumnezeu, trebuie să-i corespundem... Suntem obligați să facem față exigențelor lui... Cel puțin, să încercăm... Numai în ultimii ani câte s-au întâmplat la noi, câte s-au întâmplat cu noi... Cei din zilele de astăzi, trăim un timp dramatic, dar și interesant... Eu cred că în viitor ne așteaptă perioada romantismului. O vom putea însă trăi și fructifica din plin doar dacă vom readuce și vom așeza printre noi valorile cu adevărat umane, în primul rând, dragostea, toleranța... Ceea ce ne îndeamnă să facem, de mii de ani, și cele zece porunci biblice... Schimbându-ne noi înșine, am face posibile schimbările în bine în întreaga societate, îndeosebi în societatea civilă. "Societate sivilă" înseamnă toți noi launloc, dar, în primul rând, inte-

Brâncuși

Eminescu

Violeta TIPA

Iurie CANAȘIN. Maria Cebotari

ARIA unui destin

Oricât ar părea de paradoxal, numele celebrei noastre compatriote, Maria Cebotari, Primadona Operei din Dresda, Berlin și Viena, este cu mult mai cunoscut în întreaga Europă, decât la ea în patrie. Sporadicele apariții în presa autohtonă, precum și cărțile *Sinfonia neterminată* (1990), semnată de Rodion Arabagiu, și *Maria Cebotari în amintiri, cronici și imagini* (1999), scrisă de Aurelian Dănilă, au suscitât atenția asupra celei mai mari voci din prima jumătate a secolului XX. Acest gol imens în cultura și arta națională a încercat, și nu fără succes, să-l suplinească filmul de nonficțiune *ARIA* (2004) în regia lui Vlad Druc, scenariul aparținând lui Dumitru Olărescu. Timpul, acest devorator de nume și evenimente, distruge fără milă tot ce-i viu. Și doar textul scris, vocea imprimată sau imaginile filmice ne mai păstrează amprentele furtunoasei biografii a celei care a rămas în istorie cu numele de Maria Cebotari. Dar numai adunate cu multă migală și grijă, secvență cu secvență, filă cu filă, ele vor întregi un univers complex. Purtând camera de luat vederi prin întreaga Europă pentru câteva imagini cu amprentele Mariei, găsind oameni care i-au auzit vocea pe viu, care au cunoscut-o, autorii filmului reconstituiesc o viață plină de muncă asiduă, adică de repetiții, premiere, spectacole, filmări etc., pe care au conceput-o ca pe o Arie. Și asta pentru că anume această metaforă este cea mai

adecvată dramaticului destin al Mariei Cebotari.

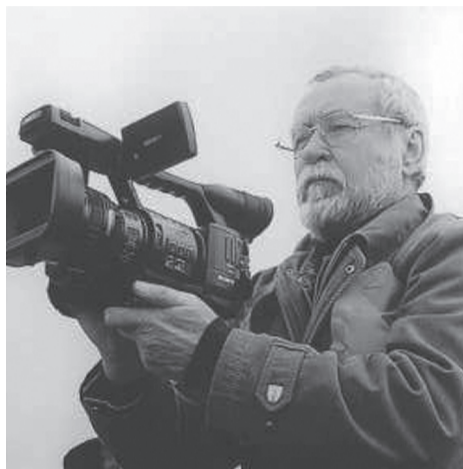
Viața ca o Arie și aria ca o viață... În aceste dimensiuni a fost integrată extraordinara voce a Mariei Cebotari, voce care, alături de alte mari voci, a intrat pentru totdeauna în cultura muzicală universală. Totodată, în contextul acestei Arie și-au găsit locul și multe evenimente zbuciumate din Europa anilor '40.

Autorii documentarului *ARIA* încearcă să re-învie și să re-aducă pe ecran timpuri de mult apuse, revășind evenimente lăsate în uitare și, astfel, favorizându-ne o impresionantă întâlnire de o enormă sensibilitate cu cea care a fost și rămâne a fi mereu vocea de aur a Operei Europene. Or, ecranul cinematografic este prea mic ca să cuprindă în toată amploarea viața „faimoasei cântărețe de operă” Maria Cebotari. Din arhivele Germaniei, Austriei, României au fost selectate cele mai semnificative, cele mai valoroase secvențe, cele mai palpabile aprecieri, cele mai cuceritoare fragmente de opere, capabile să contureze viața și creația ieșite din comun ale cântăreței. Anume de aceea pelicula este suprasolicitată cu diverse genuri de informații: cronică a timpului, comentariu după cadru (din amintirile Mariei Cebotari, din presa timpului, comentariile autorului), muzică, text la subsol etc... E o explozie de elemente audiovizuale, concentrate maximal în cadru, diver-

se ca intensitate, din care se întrevede în toată amploarea inegalabilul spirit creator al cântăreței. Trierea materialului s-a făcut și din punct de vedere al abordării multilaterale a personalității, Maria Cebotari apărând în fața spectatorului în calitate de cântăreață de operă, actriță de film, dar și în cea de soție și mamă, fiică și soră, prieten și, pur și simplu, de om. Realizatorii peliculei au ales această modalitate pentru a o prezenta pe marea artistă într-o complexitate, ca pe un întreg univers spiritual, psihologic, moral, etic și estetic. Toate aceste linii de subiect, împletindu-se organic într-un singur tot multicolor și plurivocal, conturează un chip viu, cu o mare pasiune pentru arta interpretativă.

Documentarea minuțioasă a subiectului pus în valoare îi poartă pe realizatori pe un drum lung întru căutarea urmelor Mariei Cebotari în timp și în spațiu. Oriunde vor filma - în Berlin sau la Viena, la București sau Milano, - oriunde vor revăși trecutul, ștergând colbul vremii, navigând virtual în atmosfera primelor decenii ale secolului trecut, scopul le va fi același: s-o readucă în fața noastră, a celor care trăim astăzi pe pământul unde ea a văzut lumina zilei. Și ei reușesc să ne prezinte chipul Mariei imprimat în aroma perioadei interbelice, apoi și în tragi-cele evenimente ale celui de al doilea război mondial. Am putea spune că filmul *ARIA*, la fel ca și întreaga viață a Mariei Cebotari va derula sub semnul metaforei drumului.

Drumul va intui în sine două coordonate temporale - atunci și acum: drumurile Mariei și drumul lung, parcurs de realizatorii filmului pentru restabilirea, imagine cu imagine, a vieții Mariei Cebotari pentru a o re-aduce acasă. Astfel, metafora drumului reappare periodic pe tot parcursul peliculei, prin drumul de fier ce o îndepărtează pe Maria tot mai mult de casa părintească, de familie, de cei dragi. Acest drum semnifică, bineînțeles, și scurgerea timpului. Autorii au reușit să găsească o legătură de trecere a timpului nu numai prin însăși imaginea drumului, - care este, întâi de toate, după cum am mai spus, o metaforă a vieții, - ci și prin imaginea ploii - ca un simbol al fertilității, al fecundității. Așa, drumul nu numai că o poartă pe Maria Cebotari spre meleaguri străine; concomitent, el va deveni un drum al ascensiunii, care-i va aduce slavă și renume mondial. Prin ploaie e redată și nostalgia realizatorilor pentru această talentată cântăreață, care, cu regret, n-ar fi putut să se afirme în țara sa. Sunt lacrimi pe care nimeni nu se grăbește să le șteargă și chiar nici scurgerea vremii nu le va usca complet, atâta timp cât în inimile noastre va trăi numele Mariei Cebotari. Sunt lacrimile Basarabiei-mamă după fiii și fiicele sale plecate departe, ieri sau azi...

Preocuparea pentru găsirea formulei cinematografice de redare a acestui mare talent și tragic destin și-a găsit rezolvarea abia după vizionarea celor zece filme în care marea interpretă s-a produs în rolurile principale. Anume aceste pelucule au permis o nouă deschidere spre cunoașterea nu doar a creației, ci și a vieții celebrei cântărețe, completând esențial consistența peliculei. Filmul conturează două linii de subiect: cea a evoluției Mariei Cebotari ca soprană pe scenele operelor din Dresda, Berlin și Viena și cea a destinului, a vieții personale. Aceste linii mereu se suprapun, conturând numeroase puncte de tangență. Trecherile de la operă la viața cotidiană, și invers, devin atât de firești, încât nu pot fi nici delimitate, nici rupte una de alta. Or, lumea ei interioară, emoțiile, sentimentele, trăirile se exteriorizează în creație. Nu întâmplător, critica de specialitate nu ezita să menționeze că „Maria Cebotari, în filme, totdeauna se joacă pe sine și că, în felul acesta, spectatorii aveau posibilitatea să-și imagineze cum arăta ea în viața de toate zilele”. În creația cinematografică se prefigurează destinul său tragic, pe care-l duce pe umerii plâpânzi și-n sufletul plin de patimă pentru muzică și de adâncă tristețe și dor pentru Țara părăsită, pentru cei dragi, iar mai târziu - de durere sfâșietoare la pierderile ce se țin lanț: cei nouă frați și surori, unul după altul, pleacă din viață, apoi îi urmează și tatăl, după care îi este dat să cunoască și moartea soțului iubit...

Și numai ea, Muzica, o susține și-i dă puteri pentru a depăși toate vicisitudinile vieții. Numai pe scenă se simte în toată vigoarea sa, muzica ajutând-o să exprime ceea ce nu poate exprima prin cuvinte. O confirmă nu numai biografia Mariei, ci și ea însăși. Chiar și atunci, când durerile o sugrumau, ea era mereu cu gândul la spectacole: „Eu trăiesc pentru a cânta. Sufletul cere s-o fac. Ascultătorii mă așteaptă. Trebuie să ies pe scenă neapărat...”. Prin aceasta se explică incredibilul fapt că va ieși în scenă să cânte chiar și în ziua morții soțului ei, Gustav Diessl, cu sufletul copleșit de durere, astfel aducând un omagiu celui alături de care a cunoscut sentimente profunde și a trăit

cei mai frumoși ani ai vieții sale, cel care i-a imortalizat chipul într-o serie de portrete, cel fără de care viața ei nu mai avea nici un sens. E o trăire pe care a redat-o într-o secvență din filmul *Maria Malibran*, când renumita cântăreață spaniolă iese în scenă, anunțând despre moartea maestrului Vincenzo Bellini și cântă, iar sala o ascultă în picioare... Muzica, acest grai al sufletului, face parte integrantă din viața Mariei, devine principalul element încadrat în structura filmului, dezvăluind diverse laturi ale personalității interpretei, ale universului ei spiritual, în lipsa cărora personalitatea i-ar fi rămas în multe aspecte neelucidată sau chiar necunoscută. Filmul își ghidează spectatorul prin cariera ei de la operă la operă, de la arie la arie, de la un turneu la altul, imprimându-i vocea, modul de a trăi rolul scenic, și *re-crează* din fraze cinematografice tăiate de la opera-mamă, pe care le montează într-un context inedit, pentru a le atribui o nouă valoare estetică-artistică. Or, în reconstruirea ascensiunii spre culmile pe care le-a urcat și le-a dominat Maria, imaginile filmice depășesc esențial motivul unui simplu comentariu al vieții, transformându-se într-o metaforă pe care se va axa titlul Mariei Cebotari.

Astfel, *ARIA* este un film de montaj, în care acest procedeu se află la baza dramatizării materialului. În acest context se înscrie și însăși denumirea filmului, și structura sa, similară cu cea a unei opere cu uvertură, trei acte, accordo finale și chiar antract. Legătura dintre părțile componente ale filmului se face printr-un montaj laitmotiv al unui plan lung – metaforă – stoluri de păsări în zbor, care se ridică spre înălțimile cerului, acompaniate de muzică interpretată la nai, care mereu ne readuce în universul național, la izvoarele ce au alimentat acest mare talent.

Cortina vremii se ridică prin imaginea lustrei din sala Operei din Viena, pe scena căreia Maria Cebotari a cunoscut nu numai gloria, ci a și devenit și ultima ei mare cântăreață. Dar până atunci aveau să se scurgă ani de muncă. Debutul de la 15 aprilie 1931 în rolul lui Mimi din *Boema* lui Puccini s-a produs cu un deosebit triumf. De aici va porni povestea unei vieți artis-

tice într-o vertiginoasă ascensiune, cunoscută și admirată de o întreagă lume, și doar de noi – nu...

Actul I, Cucerind Europa, așa-zisa, *Aria* parlante, este o incursiune în viața Mariei Cebotari, redată printr-un bogat material factologic. Mișcarea lentă pe fotografiile ce au păstrat, în pofida timpului, chipul mlădios, cu ochi mari, căprui, luminoși, dau iluzia trăirii. Fotografiile se perindă pe ecran, parcă trezind la viață nu numai o epocă trecută, ci și oameni concreți. E, într-un fel, proza vieții: familia, școala, corul, repetiții, premiere, căsătorie, filmări etc., etc., dar în care se zbate un suflet prea sensibil pentru o vreme atât de zbuciumată.

Grație ilustrei cariere pe care o face în scurt timp, devenind Primadonna Operei din Dresda, Berlin și apoi din Viena, cucerind întreaga Europă în urma turneelor în Londra, Paris, Milano, Praga, Riga, București etc., presa muzicală europeană îi aduce elogii, numind-o „prima interpretă a lui Puccini și ultima mare cântăreață a Vienei”. Și, dacă în prima parte a filmului domină formula montajului narativ, a redării unei povestiri cinematografice – povestea vieții Mariei Cebotari prin fotografii, cronica timpului etc., montate în mod cronologic, începând cu micuța Marusea în sânul familiei, apoi între colegile din corul lui Mihail Berezovschi, plecarea ei cu trupa lui Vărubov la Paris, evoluările pe scenele operelor din Dresda, Berlin și Viena etc., cu comentariile de rigoare asupra vieții ei, atunci în actul II Cântăreața zburătoare – *Aria cantabile*, regizorul utilizează un montaj metaforic. Depășindu-se rolul narativ, se creează imagini inedite, care, printr-un limbaj poetic, reflectă universul artistic îmbinat armonios cu cel spiritual al Mariei Cebotari. Chipul ei se prefigurează în calitatea de cântăreață de operă și acrită de film. Ariile lui Mimi din *Boema*, Violettei din *Traviata*, Solomeea, Cio-Cio-san din *Madame Butterfly* ș.a. sunt rolurile care i-au adus recunoașterea și slava mondială nu numai pe scenele teatrelor de operă, ci și în filmele muzicale. Secvențe din aceste filme, montate și însoțite de un nou comentariu literar, dau un efect surprinzător. Căci, până la urmă, soarta eroinelor sale, care iubesc cu înflăcărare și mor pe scenă, se va repeta în însuși destinul Mariei. Această paralelă și mai mult îndreptățește structura filmului și denumirea lui. Pentru că Maria Cebotari nu numai că își trăia rolurile pe scenă, se integra sufletește în eroinele sale, ci își trăia și propria soartă care, făcându-și capriciile, i-a continuat jocul din scenă în viață, contopindu-i destinul eroinelor cu al ei.

Rolul Violettei, unul dintre cele mai îndrăgite de cântăreață și unul dintre cele mai mari realizări artistice ale cântăreței, era comparat cu „lebdă muribundă a Anei Pavlova”. Critica

de specialitate nu o dată a menționat că Maria Cebotari a trăit ea însăși soarta Violettei, și nu numai a acestei eroine. Fiecare rol în parte ea îl trecea prin sufletul său, punând în el toată dragostea și toată ardoarea. În istoria filmului muzical, interpreta Maria Cebotari rămâne nu numai ca o voce puternică, ci și ca o actriță tragică. Filmul *ARIA* este o demonstrare evidentă de exteriorizare a rolurilor ei din filme în destinul personal. De la primul său film muzical *Madchen in Weiss (Fata în alb, 1936, regia Viktor Janson)* Maria se identifică cu eroina Daniela, o fată înzestrată cu o voce superbă, care visează să devină cântăreață. Anume în acest rol o surprindem pe adolescența Maria care, pentru a se afirma, este nevoită să părăsească țara. Filmul a rulat în mai multe țări, iar în toamna anului 1937 rulează și la cinematograful Odeon din Chișinău, fapt despre care presa locală anunța: „la Odeon va rula pelicula *Studenta Institutului din Smolnii* cu Maria Cebotari în rolul principal. Cu acea Marie Cebotari despre care critica europeană scrie că, după Amelina și Galea Curci, publicul spectator nu a audiat o astfel de soprană și care, datorită vocii sale puternice, a obținut victorie asupra vedetei de cinema care se numește Marta Egghert”.

Al doilea film în care s-a produs Maria Cebotari - *Inimi tari (Starke Herzen, 1937, regie Herbert Maisch)*, îi provoacă o cotitură radicală în viața personală. Și aici soarta eroinei, în rolul căreia intrase cu dăruire de sine și trăise sentimentele ei, devine, în ultimă instanță, și soarta Mariei. Ca urmare, cei doi îndrăgostiți, de comun acord, își propun să „urmeze destinul personajelor interpretate și să-și unească destinele în viața reală”. Maria Cebotari se căsătorește cu partenerul ei din film – Gustav Diessl.

Astfel, numele Mariei Cebotari, a cărei voce a fermecat întreaga Europă, se impune și în lumea filmului, ea demonstrând capacitatea de acrită strălucită, pentru care în repetate rânduri optează și regizorul italian Carmine Gallone, care o invită să se producă în mai multe filme ale sale: *Solo per te* (Cântec de leagăn, 1973), *Giuseppe Verdi* (1938), *Il Sogno di Butterfly* (Visul dnei Butterfly, 1939), *Odesa în flăcări (Odessa in Flamme, 1942)* sau în varianta românească *Cătușele roșii* (prima coproducție româno-italiană). Aici Maria Cebotari are rolul Mariei Teodorescu, cântăreață de operă din Chișinău, care, părăsită de soțul său pentru o altă femeie, rămâne să se consoleze cu muzicantul rus Serghei.

Nu mai puține tangențe cu viața artistică a Mariei îl are și filmul biografic *Giuseppe Verdi*, în care se produce în rolul cântăreței Teresina Stolz, una din cele trei mari iubiri ale lui Verdi. Un rol la care a lucrat cu o deosebită plăcere, căci opera lui Verdi făcea parte din repertoriul favorit al Mariei, alături

Teodorescu, cântăreață de operă din Chișinău, care, părăsită de soțul său pentru o altă femeie, rămâne să se consoleze cu muzicantul rus Serghei.

Nu mai puține tangențe cu viața artistică a Mariei îl are și filmul biografic *Giuseppe Verdi*, în care se produce în rolul cântăreței Teresina Stolz, una din cele trei mari iubiri ale lui Verdi. Un rol la care a lucrat cu o deosebită plăcere, căci opera lui Verdi făcea parte din repertoriul favorit al Mariei, alături de Puccini și Mozart. Se cunoaște că între Maria Cebotari și Richard Strauss exista o mare prietenie de creație, pentru a cărui muzică manifesta o deosebită predilecție. Dar și Cebotari era „după Viorica Ursuleac, a doua mare cântăreață româncă preferată de compozitorul și dirijorul Richard Strauss, care aprecia în egală măsură darurile ei vocale, cât și subtilitatea interpretării rolurilor atât de dificile ca partitura și complexitate psihologică”.

Regizorul Vlad Druc a reușit cu multă măiestrie să intercaleze secvențe din toate filmele muzicale cu Maria Cebotari în rolurile titulare, găsindu-le locul adecvat în metafora reconstituirii ascensiunii acestui mare destin artistic.

Actul III Aria All Unisono cu sim-bolicul subtitlu Voce în flăcări răsfoiește filele unei grele perioade în istoria întregii Europe – perioada celui de al doilea război mondial. Cronica acelor timpuri cu imaginile unei „Europe în derivă, inundată de ură, sânge și lacrimi”, sunt puse în contrapunct cu vocea puternică a Mariei care, în virtutea împrejurărilor, continuă să cânte alături de alte voci epocale. Chiar și atunci când bombardarea Berlinului afectează și clădirea Operei, spectacolele continuă să fie prezentate în Kroll-Opera, unde seară de seară veneau sute și sute de oameni s-o asculte pe Maria Cebotari, astfel găsindu-și salvarea psihologică.

Antractul – Intermezzo Colle Voci ne Areaduce în prezent, în Viena 2000, anul când au fost realizate filmările. La toate documentele de arhivă: cronică cinematografică, fotografii, afișe etc., prin care autorii filmului își propun să prefigureze cât mai veridic chipul primadonei Maria Cebotari, se adaugă memoria umană. Întâi de toate, memoria celor care au cunoscut-o personal, i-au admirat talentul, au aplaudat-o. În Germania, în Austria, și azi lumea își amintește, nu fără emoții, despre marea lor cântăreață. Rămânem încă o dată întristați de faptul că o lume întreagă a cunoscut-o, și numai noi, compatrioții ei, atâta timp am rămas indiferenți față de acest mare talent. Căci, pe bună dreptate, muzicologul rus Vsevolod Timohin, „un pasionant și îndrăgostit de Maria Cebotari, pe care o considera „o stea de mărime internațională”, menționează de pe ecran: „țara ei –

Moldova încă n-a apreciat-o după merite. Căci Moldova, după Cebotari, încă n-a născut cântărețe de rangul ei... După părerea mea, în secolul XX doar două cântărețe posedau aceste calități: Cebotari și Callas...”. Printre cei surprinși de camera de luat vederi au fost Eugen Doga, compozitor, Michael Zernia, biograf; Klaus Thiel, redactor radio, Eva Hingott, biograf; Hanna Schliesser, prietena Mariei cu care a ținut legături până la sfârșitul vieții și care a știut-o „tot timpul plină de speranță, o ființă preocupată, întotdeauna se bucura de viață”; Ernst Märzendorfer, dirijor pentru care Maria Cebotari a rămas una dintre solistele preferate. Ieșirea pe scenă alături de Maria Cebotari o consideră un dar...

Ultimul act – *Adio, Butterfly!* e pe drept acel Accordo finale nu numai al filmului, ci și al vieții Mariei Cebotari. O surprindem pe Maria în ultimii ani de viață, în ultimele sale roluri, căci boala o mistuie pe zi ce trece. Dar, depășind durerile insuportabile, ea iese în scenă și cântă până la ultima suflare. Imaginile montate pendulează spre ariile de o înaltă intensitate dramatică. Secvențele sunt alese în conformitate cu starea Mariei: ultima întâlnire a Violettei cu Alfredo (din *Traviata*), când îi spune *Adio!* Nu întâmplător presa berlineză avea să menționeze că „*Maria Cebotari a trăit-o pe Violetta*”... Boala care mistuie viața eroinei e la fel de nemiloasă și cu Maria. Iar moartea vestitei cântărețe spaniole Maria Malibran, care se întâmplă pe scenă, e și prăbușirea Mariei în culise după premiera spectacolului *Studentul cerșetor* la 31 martie 1949. Nimic mai simbolic decât struna de la vioară, ruptă în timpul cântecului din filmul Maria Malibran, și vocea care ne anunță moartea Mariei. O viață care s-a rupt – și la propriu, și la figurat – asemeni unei strune...

Pe imaginile pământului negru și Pa cerului plin de nori firoși de toamnă târzie se lasă și mai greu frazele Testamentului, acea ultimă dorință din care se desprind niște adevăruri triste, caracteristice oamenilor de artă – datoriile față de administrația teatrului..., față de copii, de mamă...

Și iarși cronica timpului ne duce la Săcea zi de iunie 1949, zi de doliu pentru întreaga Europă, când Maria Cebotari, Primadona operei din Dresda, Berlin și Viena, este petrecută în ultimul său drum - sufletul spre corul îngerilor, iar trupul - să se odihnească în cimitirul Döbling, în cavoul familiei Diessl.

Ultima sa ieșire pe scena lumii. Momentul devine și mai cutremurător când peste imaginile funerariilor răsună vocea puternică a Mariei din aria *Butterfly*:

„Totul s-a sfârșit!
Pentru mine nimic nu mai există!
...Pentru tine moare Butterfly!”.

La moartea Mariei Cebotari, Karl Böhm, dirijor la Semper-Opera din Dresda, menționa într-un ziar vienez că „*prin dispariția Mariei Cebotari ecranul, teatrul și opera austriacă pierd pe una dintre cele mai mari actrițe – pierdere ireparabilă, căci româncă Maria Cebotari era unică în felul ei, actriță complexă și om incomparabil*”. Muzicii clasice i se suprapune tot mai pronunțat o melodie tristă la nai. Din cerul plin de păsări agitate, spre pământ coboară o ninsoare, un viscol ce pare să fi durat zeci de ani, acoperind tot ce era legat de numele Mariei Cebotari. Filmul revine la imaginile de la început, la acea lustră enormă din Opera din Viena, în cercul căruia, ca din înălțimile cerului, apare chipul tânăr și frumos al Mariei. Acordul final atinge o emotivitate maximă în clipele când coloana sonoră ne reproduce dialogul din filmul *Solo per te* dintre Cebotari-mama și copilul ei rămas departe. Dialog care, în contextul dat, aduce nu numai o notă de nostalgie, durere, ci și emoții, prin secvența în care copilul își cheamă mama acasă. Acest dialog din film ar fi și un dialog virtual între noi, românii din Republica Moldova, cu Maria Cebotari, aflată în alte dimensiuni spațiale. E vocea care răzbate prin ani, făcându-ne să înțelegem niște lucruri simple, dar pline de semnificații. Că azi, după ce vreme îndelungată am

câteva imagini din cronica timpului, au devenit din start o stavilă pentru lansarea filmului pe marele ecran. Viața filmului *ARIA* s-a oprit aici, căci autorilor – regizorului Vlad Druc și scenaristului Dumitru Olărescu – nu li s-a ridicat mâna să taie cuvintele Mariei despre originea sa ori să mutileze contextul istoric și evenimentele în cauză. Filmul n-a putut trece rubiconul cenzurii, cunoscând doar o premieră la Uniunea Cineaștilor din Moldova (2004) și o proiecție în cadrul Festivalului de film documentar Cronograf în 2005, unde s-a învrednicit de Marele Premiu, iar în anul următor i se acordă Premiul Uniunii Cineaștilor Emil Loteanu pentru cel mai bun film. Astfel, spre regret, până azi – anul când s-au împlinit 100 de ani de la nașterea cântăreței - filmul n-a avut acces la publicul larg din republică.

Posibil că, după cadru, ar mai fi rămas încă multe de spus – amintiri ale contemporanilor, opinii și aprecieri ale muzicienilor și muzicologilor, secvențe din filme care n-au intrat în structura filmului *ARIA*. Dar după cum menționa marele istoric român Nicolae Iorga „Nu e mare o opera unde este mult material, ci acolo unde e mult suflet”. Iar în filmul *ARIA* e suficient, întâi de toate, anume suflet și dragoste pentru Marea noastră Marie.

Maria Cebotari la un interviu BBC

fost văduviți de multe valori autentice, am ajuns să-i cunoaștem fulminanta carieră artistică, s-o simțim venind, în sfârșit, spre casă...

„Sunt româncă din Basarabia...” - această declarație o face Maria într-un interviu acordat revistei bucureștene *Rampa* cu ocazia turneului ei la București. Frază care i-a făcut să le sensibilizeze strunele sufletului tuturor românilor, plini de mândrie pentru apartenența la poporul care a dat lumii o mare artistă. Dar această confesiune în fața compatrioților, alături de alte

Filmul Aria va rămâne în filmografia din Republica Moldova nu numai ca un omagiu adus celei mai mari cântărețe din prima jumătate a secolului XX sau recunoașterea marelui ei talent, ci, mai mult, ca o re-aducere a lui în patrimoniul nostru cultural pentru generațiile de azi și cele viitoare.

Осознаю, что любое воззвание на эту тему – пустой звук. Но... наболело. Известно, какую роль играет танец в жизни общества, даже современного, постиндустриального, модернизированного, когда кажется, что без танца можно легко обойтись. Но оказывается, что танец в самых разнообразных видах и формах и сегодня продолжает влиять на формирование человеческой личности. Самый простой пример – дискотеки. Мало кто обращает внимание на то, что и как молодежь танцует. Но в характере танцев просматривается будущее общества. Оглушительная музыка, если ее еще можно назвать музыкой, когда не слышна мелодия, а звучат лишь оупляющие ритмы, пробуждает низменные чувства, нередко и агрессию. Когда танец становится искусством, его энергия многократно возрастает. Она может быть направлена на разрушение общественной жизни и разложение человеческой личности.

Ассоциация деятелей хореографического искусства Союза музыкальных деятелей Молдовы стремится к тому, чтобы входящие в ее состав танцевальные коллективы пробуждали в исполнителях сценических произведений и зрителях жизнеутверждающую энергию созидания, чувства добра, гармонии и красоты. Конечно, следует признать, что не все удается. И тому много причин. Но главная из них – материальное положение коллективов. Их руководители за свой нелегкий, подвижнический труд, требующий огромных физических и эмоциональных усилий, когда необходимо сочинять танцы, а затем вместе с детьми протанцовывать каждое движение, раскрывая его художественную значимость, получают символическое вознаграждение. Но они фанатики, ропщут и стонут, но продолжают ставить все новые и новые танцы и обучать детей. Однако танцы эти необходимо показывать зрителям, выступать с ними как можно чаще на разных сценах, а для каждого танца нужны костюмы. Вот тут танцевальные коллективы попадают в жесткую материальную зависимость. Танцевать могут только те дети, чьи родители в состоянии заплатить за костюмы. Нелепое распоряжение запретить сборы денег с родителей равносильно уничтожению коллективов. Но это может обернуться не только потерей имиджа Молдовы как одной из самых танцующих стран мира, но и серьезной потерей в эстетическом воспитании подрастающего поколения, будущего Молдовы. Как быть и что делать, сказать трудно. Но задуматься необходимо. Ибо уже настало время неотлагательно предпринимать меры к тому, чтобы талантливые дети из неплатежеспособных семей получили возможность овладеть искусством танца, что будет способствовать повышению духовного потенциала республики, заметно снижающегося в последние годы.

Ассоциация деятелей хореографического искусства Союза музыкальных деятелей Молдовы всеми силами стремится поддержать входящих в ее состав хореографов. Но, к сожалению, пока только в моральном, организационном и методическом плане. 30 апреля на сцене театра «Джинта Латинэ» состоялся грандиозный Гала-концерт Ассоциации, посвященный Международному дню танца, который празднуется с 1982 года

«ВСЕ ЛУЧШЕЕ ДЕТЯМ» – СЕГОДНЯ НЕ АКТУАЛЬНО

К. и А. Терентьевы

по решению ЮНЕСКО в честь теоретика и реформатора балета Ж.Ж.Новерра. В полном соответствии с утвердившейся традицией в нем были представлены основные виды и жанры танца Молдовы.

Гармония балетной классики во всей своей красоте предстала в адажио из балета «Корсар» в исполнении солистов Национального театра оперы и балета, лауреатов Международных конкурсов К. и А. Терентьевых и в «Шопениане» в хореографии Е.Гырнеца, исполненной учащимися классов И.Матюшанской и М.Суручану Национального хореографического колледжа. Балетная студия «Солнышко» под руководством Е.Иванишиной показала «Японский этюд» в стиле деми-классического танца в исполнении В.Маринеску и стильное «Аргентинское танго» в хореографии Е.Станислав.

Детская группа ансамбля «Фантазия» под руководством А.Сошниковой и В.Испира показала хореографическую композицию «Флаги» в постановке С.Глуховой и Ю.Карауша, в которой совместное исполнение танцев разных народов создавало праздничное сцени-

ческое действо. Средняя группа ансамбля продемонстрировала стремление освоить фирменный «Ирландский степ» В.Испира, старшая группа поразила виртуозным, динамичным исполнением «Музикла» в хореографии А.Шуры.

В ансамбле эстрадного танца «Boom-dance» под руководством В.Загорской оригинальные танцы молодых хореографов С.Глуховой «Мадагаскар» и «Молдавский рок-н-ролл», А.Сиротиной «Джазовые мысли» за сверкали техническим блеском и артистичностью исполнения. Ансамбль эстрадно-спортивного танца «Ритмы века» под руководством В.Картавченко выступил с контрастными номерами – с поставленным руководителем ансамбля «Забавные утята», которых с нескрываемым удовольствием играючи изображали дети дошкольного и младшего школьного возраста, и с эротически изысканным танцем «Ритмы Востока» в постановке Е.Ролзинг.

В авторских коллективах проявились творческие индивидуальности их руководителей. Танцы О.Ивановой «Веселые гномы», поставленные для

младшей группы, «Масляная» и «Купалинка», исполнявшиеся старшими и средними группами ансамбля «Copilarie-Dance» увлекают разнообразием жанров – от игровых хореографических зарисовок до эффектных эстрадных плясов. В хореографической палитре Р.Щепачевой в ансамбле эстрадного танца «Olius» хореографическая изобретательность в танце «Арлекино» сочеталась с темпераментными манками «Цыганские фантазии». Ансамбль «Альянс» из Бендер под руководством Л.Кельбуц в полной мере можно назвать лабораторией современного танца. Развернутые хореографические композиции с отчетливо прописанной тематикой основываются или на характерных для персонажей движениях, как, например, в «Каникулах в Сафари», или на лейтмотивах молдавского танца, как в «Днестре и Кодрах». В ансамблях танца под руководством Е.Алюниной – «Чирешарул», выступивший с танцами «Мотыльки», «Рыбка», «Движение к солнцу», и «Дети солнца», показавший «Веселый муравейник» и «Вестники», образная хореография наполняется теплым светом, излучающим душевность, радость жизни. Заметные успехи сделал молодой ансамбль танца «Арлекин» под руководством В.Акчиу. Разнообразие жанров с учетом возрастных групп проявилось в «Морячках», неподражаемо станцованных дошколятами, и в «Танце огня» и «Flogisica din Căluș», исполненных школьниками средних классов. Ансамбль «Конфетти» под руководством Е.Мазур в танцах «Мы любим диско» и в «Цыганском танце» подтвердил свое мастерство исполнения эстрадных танцев. Ансамбль «Tet-a tete» Т.Медведевой в игровом танце младшей группы «Банановая республика», а затем в «Испанском сувенире» старшей группы показал различные виды современной танцевальной стилизации. С.Знаменская, руководитель «Эриады» в танцах «Врединка» младшей группы, «Стрит-джаз» средней группы и «Джексон» старшей группы продемонстрировала четкую художественную направленность в освоении танцевальных стилей и ритмов современной эстрады. Танец «Lacrimile» ансамбля «Витамин» под руководством А.Мазур покорила искренностью воплощения горестных минут человеческой жизни. Тяготением к философским размышлениям отмечен танец «Джюльетта и Ангел» ансамбля «Art-House» под руководством С.Никуцы. Второй танец – «Восточная феерия» в ее постановке отличался экзотической красотой. Начал концерт молдавский народно-сценический танец ансамбля «Миорица» под руководством В.Кочи, в который включились все участники концерта, создавшие многокрасочное хореографическое представление.

Гала-концерт Ассоциации деятелей хореографического искусства Союза музыкальных деятелей Молдовы показал большой творческий потенциал танцевальных коллективов, который, раскрывшись при благоприятных условиях, может дать миру подлинные произведения хореографического искусства.

Эльфрида Королева.

Frumoasă și tandră, precum e cântecul străbun

Demult îmi doream să stau de vorbă cu mult prea dragă mie cântărețea GALINA PĂSLARU. Și, iată, ne-am croit timp ambele, pentru a frunzări amintiri. Bineînțeles, eu fiind cea cu întrebările și cu înregistratul. Voi încerca să reproduc cele mai curioase momente din viața unui artist. Ziceam, pornind discuția, că ne marchează absolut pe toți copilăria cu întâmplările ei. Cred că același lucru i s-a întâmplat și Galinei Păslaru, care a venit în lumea asta într-un sat frumos de la nordul republicii, din părțile Râșcanilor – satul Recea, în familia Mariei și a lui Ion COJOCARU...

Galina P: Și a întregului sat, pentru că, atunci când te depărtezi, îți pare că satul e familia ta. Eu am avut norocul să mă nasc într-o familie de oameni cu sufletul plin de cântec. Cânta bunica Victoria, cânta mama... Dar cât de inspirat cânta la baiian tatăl meu! Parcă-i văd la sârbători, la săzătorii... Și mai ales când venea unchiul Milea din România. Cântau cei adulți, cântam și eu, uneori cocotată pe un scaun ca pe o scenă. Unchiului îndeosebi îi plăcea cântecul „Bulgăraș de gheață rece”...

Bulgăraș de gheață rece, / Iarna vine, vara trece, / N-am cu cine mă petrece! / Cu cine m-am petrecut, / S-a dus și n-a mai venit, / Pământ negru l-a-nghițit... / Plângeți, ochi, și lacrimiți, / Că voi sunteți vinovați, / Ce vedeți nu mai uitați, / Ce iubiți nu mai lăsați...

El cânta și plângea! Pe atunci, nu înțelegeam ce înseamnă dorul istovitor de casa părintească și de neamuri...

**C.P.: Acestea, bănuiesc, ți-au fost primele spectacole?!
Galina P:** Da, putem spune că acesta a fost începutul! Mă țin bine minte la concertele din clubul sătesc. Eram mică, prin clasa a patra, când am ieșit pentru prima dată pe scenă. Am cântat cântecul „Marina” – în germană! Nici nu știam ce cântam și dacă rosteam corect frazele. Conta că sala aplauda, iar tata, care mă acompania, era nespus de mândru de fata lui. După acel debut, n-a fost concert în școală fără participarea mea. Am fost remarcată și de învățătorul care venea tocmai de la Bălți, de la Școala de Muzică. Anume dumnealui l-a convins și pe tata, dar și pe mine, să studiez muzica. Astfel, am ajuns să învăț a cânta la acordeon. Cu părere de rău, la baiian nu se mai cânta, dar eu deja învășasem de la tata a mării acest instrument și, deseori, la anumite ocazii, cântam la el.

**C.P.: E mare deosebirea dintre acordeon și baiian?
Galina P:** Fiecare instrument își are secretul și farmecul său. Îmi plăcea și acordeonul, și baiianul. Prin clasa a opta, la un concurs raional, am fost apreciată de un alt muzician – Valentin Boico. Dumnealui m-a întrebat atunci dacă nu doresc să-mi continui studiile muzicale. Nu prea știam ce să-i răspund, părinții mă visau medic...

**C.P.: Dar, cum se vede, a învins muzică!
Galina P:** Am intrat la Școala Pedagogică din Soroca, fără examene, pentru că eram eminentă. Am cântat, totuși, în fața comisiei de admitere, pentru ca să-mi demonstrez capacitățile, și parcă-l aud și acum pe Arsenie

Botnaru, care le spunea cu admirație altor băieți: ”Ați văzut-o cum cântă!” La Soroca, am învățat să cânt la mai multe instrumente, dar cel mai impresionant a fost să învăț trompeta. Am format și un ansamblu de fete-trompetiste. Băieții se uitau la noi ca la mare minune. Am evoluat la tot felul de manifestări vreo trei ani de zile. Mi-am încercat și vocea. Există pe atunci un ansamblu foarte solicitat de public „Chitarele nistrene”. Îmi plăcea și mă atrăgea chitara! Aveam un învățător de canto clasic – Meaceslav Vitkovski, care insistă să perseverez în acest gen. Chiar se supără pe mine, zicea că-mi exploatez aiurea vocea. Aveam un diapazon mare, dar... La 20 de ani, în urma unei intervenții chirurgicale la glandele vocale, am abandonat ideea de a urma genul canto clasic.

**C.P.: E bine și frumos să știi a cânta la instrumente!
Galina P:** Desigur. Eu cunoșteam baiianul, acordeonul, pianul, trompeta. Mai apoi, la institut am studiat cobza, contrabasul, dar instrumentul de bază mi-a fost țambalul.

**C.P.: E un instrument, pe cât de simplu în aparență, pe atât de complicat, bănuiesc...
Galina P:** Tata mi-a făcut reproșuri, când am ales acest instrument. A zis: ”N-ai putut alege, fată dragă, unul mai ușor? Cine o să ți-l care când o să te duci la spectacole?”. Dar mie și până azi îmi place. Și de fiecare dată când am avut în preajmă maștri-tambalagi, am căutat să învăț, să deprind de la ei cât mai multe taine ale instrumentului. Cred că nu întâmplător alesesem acest instrument când am frecventat cursurile de pe lângă Ministerul Culturii, imediat după Școala Pedagogică. Am studiat într-un an, cât se învăța în patru. Atunci l-am întâlnit pe Vladimir Sârbu, care mi-a oferit cele mai severe și mai memorabile lecții. Astfel, mi-a fost nespus de ușor când am intrat să învăț la Institutul „Gavril Musicescu”, la catedra Instrumente Muzicale. Am avut noroc de profesori foarte buni: Vasile Crăciun, Vasilică Postică, Ion Nemerenco. De asemenea, mi-a marcat cariera artistică profesorul, compozitorul și omul de înaltă cultură Valentin Vilincuc. Dumnealui mi-a descoperit vocea, m-a încurajat și m-a inclus cu câteva piese în repertoriul orchestrei institutului...

**C.P.: Știu din CV-ul dumneavoastră că ați activat și în orchestra dirijată de violistul Valeriu Negruță...
Galina P:** În „Ciocărlia”! Aici am avut norocul să cânt alături de minunata Maria Drăgan, de Larisa Arseni, de Vasile Marin. Nu voi uita nici activitatea mea în orchestra „Hora”, „Brăuleț”, „Leana”...

**C.P.: Aici, probabil, vi s-au intersectat drumurile cu ale Tamarei Ciobanu?
Galina P:** Da, a fost o perioadă a vieții mele destul de plină și frumoasă. Dirijor era Isidor Burdin, solistă Nadejda Ceparaga... Mi s-a oferit și mie posibilitatea să mă manifest nu doar la țambal, ci și cu vocea. Aveam în repertoriu câteva cântece de voce bună și unul care-mi plăcea în mod deosebit – „Balada viorii” de Simion Ghimpu.

**C.P.: Ați avut norocul de a întâlni oameni deosebiți, de la care mereu ați învățat, dar și care, într-un fel sau altul, v-au marcat destinul de artistă...
Galina P:** Activitatea mea în orchestra „Leana” m-a apropiat de marea cântăreț, dar și sufletistă Tamara Ciobanu. Această femeie cu sufletul plin de dragoste pentru cântec și oameni m-a sprijinit în multe momente grele... Cred că m-am născut în cămașă! Am întâlnit în viață oameni care m-au ajutat să merg înainte. Același lucru l-a făcut pentru mine și Tamara Ciobanu. Eram venită de la țată – timidă, neajutorată de nimeni, și dânsa m-a luat sub aripa ei. Țin minte, când m-a dus la școala pe atunci numărul unu, actuala „Gh.Asachi”, să-mi înscriu fata (era foarte complicat!), dna Tamara Ciobanu i-a zis directorului: ”Vreau să-mi ajuți nepoată!”. Și atunci directorul, foarte mirat, a întrebat-o: ”Dar câți nepoți aveți?” Cum se vede, mai fusese și cu alții înaintea mea. Dar mi-a plăcut cum a răspuns Tamara Ciobanu: ”Căți sunt, toți mi-s dragi, și vreau să facă școală bună...”. De ase-

mea, dumneai mi-a oferit un loc de muncă la Societatea Corală, ca specialist în muzica orchestrelor și a fanfarelor, a contribuit ca să obțin și un spațiu unde să pot locui... Astfel, am rămas până azi la același serviciu, s-a schimbat doar denumirea Societății Corale în Uniunea Muzicienilor, iar amintirile legate de Tamara Ciobanu mi-s foarte scumpe. Ea m-a ajutat să ajung cine sunt!

**C.P.: Vi s-a întâmplat să aveți momente sau întâlniri minunate în viață?
Galina P:** Bună întrebare mi-ați pus! Chiar în 1980 s-a produs o mare minune și o descoperire pentru mine. A venit la Uniunea Muzicienilor Andrei Tamazlăcaru. Acest om deosebit cu un suflet cât tot neamul care ne are, mi-a schimbat mult destinul. În primul rând, mi-am dat seama ce bogați suntem noi prin folclorul nostru inconfundabil. Datorită maestrului Tamazlăcaru, la Uniunea Muzicienilor s-a înfiripat ansamblul „Tălăncuța”. De fapt, pe când lucra la catedra Folclor a Institutului de Arte, Andrei Tamazlăcaru a dat viață unui ansamblu vocal folcloric... Dar, iată, din 1980 „Tălăncuța” a devenit, după mine, o academie a folclorului nostru adunat chiar de noi și tot de noi cântat. Domnul Tamazlăcaru are o capacitate rară de a descoperi harurile ascunse ale oamenilor. Mie mi-a sugerat ideea de a promova dezmiertatul, care este o filă uitată a folclorului nostru – folclorul copiilor, ceva extrem de important! Astfel, am pus în valoare intimitatea în relația dintre mamă și copil. Este momentul marcant pentru orice copil! Ceva care-i formează caracterul, personalitatea pentru viitor. Eu niciodată nu-mi sculam copila poruncitor: ”Hai mai repede, că întârzi!” sau cumva altfel cam în aceeași tonalitate. Mi-am dat seama că vorba dulce mult aduce și că încercătura pozitivă are mai mult efect, decât vorba poruncitoare sau prea severă...

**C.P.: Vorba dulce ăi bună poate fi ca un balsam! Iată de ce un copil mângăiat și dezmiertat crește mult mai receptiv...
Galina P:** La început, îmi era teamă că spectatorul nu va reacționa adecvat. Începeam, de obicei, dezmiertând o fată: ”Mititica! Frumușica! Dar cine la mama s-a supărat?...”. Să-i fi văzut pe cei mici, dar și pe cei maturi! Părea că se transformă și ei în copii. Se producea un miracol. Prin acest gen am scos intimitatea noastră firească în văzul și auzul tuturor.

**C.P.: După „Dezmiertări” ați trecut la alte genuri?!
Galina P:** Fac abstracție de modestie și vă spun că eu prima am scos în scenă „Colinda”, interpretând „Florile dalbe”, după care s-a produs o deschidere pentru acest gen fascinant. Am în repertoriu și cântece din folclorul nistrean. Am cântat și mai cânt cântece de război, de glumă, de pahar. Țin minte cum, după o emisiune la care interpretasem un cântec de pahar, o vecină îi zise lui tata în glumă: ”Fata matală trebuie să închine bine, că tare frumos cânta cu paharu-n mână...”

**C.P.: Mie, bunăoară, îmi plac cântecele: ”De la Nistru mai la vale”, „Am doi boi cu lanțu-n coarne”, „Bade Niculai”, „Păhărel cu florile”, dar cântecul „Mare-i lumea, eu nu-ncap” mi se pare cu totul deosebit. Cutremurător! Conține și metaforă, și mesaj. Parcă ar fi despre neamul nostru, dar, totodată, și despre fiecare dintre noi...
Galina P:** Prefer să am în repertoriul meu cântece care au sens, în care poți să-ți reverși toată bucuria și necazul. Însă nu-mi plac cân-

tecele-poezie, sau invers. Între melodie și text trebuie să existe o armonie, atunci e minunat... Am încercat mai multe genuri. Dar niciodată n-am cântat ca să întrec pe cineva. Știu și simt că cel mai exigent este publicul. Prin aplauze sau tăcere îți spune totul, te înalță sau te coboară...

**C.P.: Ați fost în multe turnee, există deosebiri esențiale în relația artiști-public?
Galina P:** Iarăși revin la spusele maestrului Tamazlăcaru, care zice că în neamul nostru e minunat faptul că ne ținem de mână, și atâta timp cât o vom face, chiar și ieșind pe scenă, vom avea de câștigat...

**C.P.: Știu că la 40 de ani ați fost apreciată înalt pentru activitatea scenică – vi s-a conferit titlul „Maestru în Artă”...
Galina P:** Cântând, niciodată nu m-am gândit la titluri. Așa precum n-aș putea învidia sau dușmăni pe cineva. Chiar și atunci când mi se spun adevăruri mai dureroase, mulțumesc. Viața omului e o dăruire! Trebuie să fii mereu recunoscător pentru cât ți s-a dat. Dar mie, consider, mi s-a dat din plin, prin oameni. Am avut norocul să întâlnesc două femei minunate, strălucitoare la chip și la suflet, una fiind, precum am mai spus, Tamara Ciobanu, a doua - marea vedetă a neamului Maria Bieșu. Dumneai mi-a fost ca un sfetnic bun și, de câte ori mă gândeam să plec de la Uniunea Muzicienilor, dumneai, ca o soră mai mare, îmi zicea: ”Nu vreau să te duci!”. Maria Bieșu, prin felul ei de-a fi, te poate face important...

**C.P.: E un mare noroc să ai prieteni buni, dar, probabil, aceasta depinde și de tine, de felul tău de a răspunde prieteniei...
Galina P:** Adevărat. Mă bucur că, la rândul-mi, am putut să sprijin și să călăuzesc niște tinere talente. Afându-mă timp de 13 ani la catedra Dirijat Orchestră – Țambal, mi-am ales cu mai mulți discipoli. Cu toții au trecut prin sufletul meu. I-am ajutat cu ce-am putut și cu ce m-a dăruit și pe mine Dumnezeu, dar și lumea. Am dat din suflet! Printre cântăreții cu care mă mândresc sunt Doinița Arsenie, Diamanta Paterău, Silvia Zagoreanu-Grădinaru...

**C.P.: Ai rămas fidelă Uniunii Muzicienilor! 40 de ani de activitate scenică și 35 de ani de muncă în același colectiv, e ceva...
Galina P:** E mult, dar au trecut anii ca o clipă. Cum îmi place să spun: ”Orașule, tu mi-ai luat și tinerețea...”. La Uniunea Muzicienilor sunt specialist principal, responsabilă de asociațiile interpreților de muzică populară, ușoară și, de asemenea, de Liga Muzicienilor aerofoni și percuționiști. Am fost secretarului mai multor ediții ale Concursului „Tamara Ciobanu”, precum și al Concursului „Barbu Lăutaru”...

**C.P.: Știu că sunteți și mamă, și bunică, aveți pe cine dezmiertat!
Galina P:** Am o fiică – Victorița, o cheamă la fel ca pe bunica. A studiat vioara, are voce melodioasă, dar mi-a declarat că nu e pentru ea scena. Mi-a zis: ”Eu nu voi fi ca Lunchevici, de aceea voi alege o altă meserie...”. Este medic. Îi place profesia ei, și e minunat! Mi-a dăruit două floricele – doi nepoți dulci și deștepti.

**C.P.: Fiica a judecat, probabil, gândindu-se la timpurile noastre zbuciumate: mizica, precum și poezia, nu te îmbogățesc, e știut...
Galina P:** Are și ea dreptate, dar... În căsuța mea micuță, sunt cea mai fericită, pentru că am cântecul în suflet. Și-i mulțumesc lui Dumnezeu!

A dialogat cu Galina Păslaru scriitoarea Claudia Partole

Publicație periodică ziarul

artinfinit

Certificat de înregistrare MD 0087273

Director-editor: Sergiu Guțu Redactor-șef: Ina Tihonov

Echipa redacțională:

Anastasia Rusu-Haraba, Vlad Afanasiu, Vera Dimitrov

Tel./fax: 23 39 88 GSM: 069367368 e-mail: artinfinit@mail.ru

Com. nr. Tipografia “PRAG-3”, str. Petricani, 94/1

